

Proč se Německo dne 11. listopadu 1918 vzdalo?

Pojednání o událostech na západní frontě a překlad některých služebních svědectví francouzského hlavního stanu. (Vydáno v Paříži 1919.) Přeložil major J. Marek.

Díl I.: Stručný dějinný přehled ofensivy spojenecké (od 15. července do 10. listopadu 1918).

Díl II.: Stav německého vojska dne 10. listopadu 1918

1. dispoiční zálohy, jejich kolísání od 15. července do 10. října;
2. bojové ocenění zařazených divísi: síla, tělesný a duševní stav, hmotné prostředky (dělostřelectvo a střelivo);
3. pohybová možnost nejvyššího vedení vojsk, zálohy, síť železniční;
4. podmínky pro ústup na hranici východo-belgickou;
5. národ a vojsko.

Dodatek: č. 1. Kolísání dispoičních německých záloh od 15. července do 10. října:

- č. 2. výtah dokumentů týkajících se kázně a nálady v německém vojsku (v létě a na podzim 1918);
- č. 3. článek novinářský („Vorwärts“ ze dne 23. března 1919);
- č. 4. dopis polního podmaršálka z Hindenburgů Maxovi, princí bádenskému;
- č. 5. ústup německého vojska po příměří (podle zpráv z voj. týdeníku).

Mapy (jako č. 1. Stav německých záloh dne 15. července do dne 10. října 1918.

přílohy): č. 2. Německá síť železniční.

č. 3. Německý ústup.

Úvod.

(V Paříži, dne 10. ledna 1919.)

Několik dní po uzavřeném příměří vyzval německý tisk na poukaz nové vlády porýnské obyvatelstvo k vřelému přijetí německých vojsk, jež se vrací po čtyřletém nepřetržitém boji, nebyvše přemožena, se vztýčenou hlavou na půdu domoviny.

„Nepřemožen“ jest onen výraz, jímž se honosí ve svých provoláních velitelové armád, ve svých obrazech ilustrované noviny a s pýchou básníci ve svých písních.

Jest nejvyšší čas, aby se nyní ukázalo, že je to pouhá vychloubavost a bluff se strany našich nepřátel; spravedlivost vyžaduje vyjasnění, že statečnost a tvrdošíjnost francouzských a spojeneckých vojinů, a síla vůle, umění vůdcovské a odvaha jejich vůdců byly hlavní příčinou německého příměří. Tím zničíme pověst, již hodlá Německo upevniti dovednou propagandou, pověst, že německé vojsko bylo ještě 11. listopadu s to, aby pokračovalo v boji, ano aby ještě dlouho bojovalo a docílilo dokonce i vítězství, a že přinutily pouze a jedině německé vnitrozemní poměry berlínskou vládu prositi o příměří.*)

Naopak jest nesporno, že právě 11. listopadu 1918 stálo německé vojsko před vojenskou zkázkou, největší z celých světových dějin, a že bylo zachráněno jedině příměřím. Dostatečným důkazem toho jest krátké líčení velké spojenecké ofensivy, maršálkem Fochem od 15. července do 10. listopadu 1918 vedené, potom klesání materiálních a mravních sil po každé zasazené ráně, dále omezení volnosti nepřítelovy a konečně bilance jeho situace dne 10. listopadu. Bilance tato dokazuje nastalý bankrot.

Díl I.

Stručný dějinný přehled spojenecké ofensivy.

(Od 15. července do 10. listopadu 1918.)

Ve velké ofensivní bitvě spojenecké rozeznáváme dvě období: v prvním (od 15. července do 26. září) odolalo vrchní velitelství spojenecké útokům nepřátelským, zahájilo samo pokusně a jen místy ofensivu a nutilo nepřítelů býti všude opatrným, což jej unavilo a jím otrásl. V druhém období (od 26. září do 10. listopadu) přechází ke všeobecné ofensivě a uchopí nepřítelů podél celé fronty od moře až k řece Maase. Nepřítel tak zmořeného přinutilo prositi o příměří. Tím jedině nepodlehlo spojeneckým útokům, jichž by nebyl mohl již odraziti.

I. období.

(Od 15. července do 26. září.)

A. Druhá bitva na Marne.

Dne 12. června zastavil se postup německých armád jednak u Villers-Cotterets, jednak u Compiègne. Vrchní velení spojenecké přišlo úvahou o povšechné situaci Německa k poznání, že nepřítel asi podnikne nový ohromný útok, jakmile v přestávce sesbírá své zálohy lidí a materiálu. Proto sledovalo vrchní velení pozorně zprávy, hlavním stanem (G. Qu. G.) sbírané o stavu německého vojska a obdrželo denně v tabelách bilanci německých divísi s udáním počtu buď v posici neb v záloze ležících, bilanci o jejich způsobilosti k boji (čerstvé, nově seskupené, bojem zeslabené**), a jejich rozdělení do armád. Přílohou bilance byla zpráva o pravděpodobných úmyslech nepřítelových. V mapách bylo periodicky znázorněno „opotrebování“ a to jednak počet divísi v posici jsoucích a vystřídání potřebujících, (protože dlouho setrvaly v posici), jednak počet divísi pro vystřídání k dispozici jsoucích.

Vrchní velení bylo tedy vždy s to, aby zjistilo bojovnou cenu německého vojska, aby sledovalo jeho pokračující „opotrebování“ a aby přizpůso-

*) Dr. Mehrmann (Koblenz) tvrdí v časopise „Deutsche Tageszeitung“, že kdyby nebyla vypukla revoluce v Německu, byla by válka skončila nejslavnějším vítězstvím německým.

**) Čísla, v denních bilancích uvedená, se blížila dosti přesně skutečnosti. Křivky divísi (viz přílohy) do fronty zasazených a v záloze ležících čerstvých, nově seskupených a bojem zeslabených byly posunuty pouze časově (pro ztrátu času) vyhledáním a dopravou zpráv. Na př. měl stav armádní skupiny něm. kor. prince dne 22. září: 49 divísi, z nichž 32 do boje zasazených, 4 v pohotovosti a 13 v záloze; bilance hlavního velkého stanu udává dne 22. září 48 divísi, z nichž 32 zasazené, 4 v pohotovosti a 13 v záloze. Skutečně bylo dne 25. září 45 divísi, z nichž 32 v posici, 4 v pohotovosti, 9 v záloze.

bilo své vlastní rozhodnutí situaci nepřátelské. Koncem června byla odhadnuta situace německého vojska v bilanci u druhé kanceláře hlavního stanu (G. Qu. G.) takto:

207 divisí (celkové síly), z nichž bylo:

130 do boje zasazených,

77 v záloze;

z těchto bylo 31 čerstvých, 26 nově seskupených, 20 bojem zeslabených.

Byly ovšem tehdy ještě úmysly nepřátelské málo známy. Nejpravděpodobnější domněnka byla, že nepřítel bude útočiti na anglické frontě, a že nezapočne před začátkem července.*)

Od 1. července znenáhla přibývá přesnosti v těchto hlášeníh. Dva nepřátelské útoky jsou pravděpodobné; jeden na anglické frontě v kraji lillském**), druhý na francouzské frontě v Champagni. Dne 10. července může druhá kancelář nejvyššího stanu hlásiti vrchnímu velení, že podle celkového dojmu, podle došlých zpráv bude provedena hlavní ofensiva nepřátelská v Champagni, jejíž hranice že asi budou:

1. Západně od Remeše: útok na frontový oblouk Jaulgonne—Vrigny, povšechným směrem na Epernay, vycházející od obou břehů Marny.

2. Východně od Remeše: útok na frontu Suippe—Massiges směrem na Châlons. Útok na Remeš nebude frontální, nýbrž překřížení ze západu a východu. Útok mezi La Pompelle a Suippe se považuje za možný, ale počínaje 12. červencem se potvrzovalo, že bude skutečně proveden východně od Remeše, a že později se bude rozpínati stejnoměrně od La Pompelle až k Massiges.

Denní bilance německých záloh (62 čerstvých divisí leží v záloze) a různé zprávy podporují domněnku, že se útok provede v nejbližší době, až konečně bylo zjištěno zahájení na den 15. července. Vrchní velení spojenecké provedlo všechny přípravy, ježto bylo zasvěceno do povšechné situace nepřátelských sil a jejich rozdělení, jakož i upotřebení. Nejen že vydalo taktické pokyny ke ztroskotání útoku samého, nýbrž provedlo i veškerá strategická opatření, jež by měla donutiti nepřítele, aby se vzdal ofensivy a přešel k obraně. Prostředků k tomu u spojeneckého velení nescházelo, zatím co nepřátelská nejvyšší vojenská správa (O. H. L.) podečnujíc to, nařídila vstěpovati u všech podřízených vůdců pocit naprosté převahy, aby nepřítel uvěřil, že udeřila hodina největší ofensivy.

Tyto ofensivy byly připraveny místními operacemi; francouzská armáda cítila po svém boku mladé americké divise, jež ve svazu s ní dokázaly již jasně svou statečnost jižně od řeky Ourcsu.

Spojenci s plným sebevědomím očekávali nepřátelský útok, neboť nejen důvěřovali, že jej opět zarazí, ale měli i předtuchu, že vykonávání velkého úkolu bude již asi poslední námahou, již se radostně věnují. K novému započetí ofensivy poskytoval vrchnímu velení útok na Remeš nejvhodnější příležitosti. Očekával se útok pravého křídla německého, mezi Remeš a Jaulgonnem a to na východní, jihovýchodní a jižní straně frontového oblouku, ležícího mezi Aisnou a Marnou.

Vědělo se, že stálo od počátku července v tomto oblouku asi 40 německých divisí. Doprava pro toto množství mohla se udržovati pouze na

*) Podle nalezených a ukořistěných dokumentů posunul nepřítel útočný plán z konce června na pozdější dobu a užíval pro tento útok skrývačky (Deckname): „Neu-Michel“, čímž podán důkaz, že německé voj. vedení (O. H. L. = Oberste Herresleitung) mělo v úmyslu opakovati v červnu březnovou ofensivu v Picardii, s tímž cílem, aby totiž roztrhlo francouzské síly od anglických.

**) Některé rozkazy IV. armády dokazují, že nepřítel zamýšlel v červenci útok ve Flandrech: Aby se ihned mohlo zužítovati všech zkušeností při t. zv. „Wegebau“ — (operaci, skrývačka = za flanderský útok).

ještě jediné trati železniční Guiguicourt-Missy sur Aisne, Fere en Tardenois, jež ležela východně a jihovýchodně od Soissonsu, vzdálená od fronty pouze 15 km. Jakmile padla tedy tato trať do rukou našich, aneb alespoň se dostala do dosahu naší účinné dělostřelecké palby, stalo se německým armádám nemožným udržeti se v oblouku Château-Thierryském. Proto se rozhodlo vrchní velení spojenecké postoupiti již v prvních dnech červnových k protiofenzivě mezi Aisnou a Ourcqem; tato měla býti spojena s druhým útokem na opácné straně oblouku Château-Thierryského, aby mohl býti sevřen oblouk, aneb aby se alespoň přinutil nepřítel, aby jej vyklidil.

Ve vých. Champagni byl brán neustále zřetel na zamýšlenou protiofenzivu na levý bok německé útočné masy pro případ, že by tato postupovala k jihu.

K tomu účelu stáhly se zálohy jižně od Argonnů. Téhož dne, kdy zaujaly divise německé své ztečné posice, shromáždily se též spojenecké divise, aby jich uchopily z boku. Nejvyšší velení spojenecké nabylo tímto po prvé vrchu nad německým nejvyšším velením (O. H. L.) a podrželo ho od toho okamžiku i nadále. Dne 14. července leželo z 81 v záloze držných divisi německých již asi 30 za týlem svých vojsk v úseku Château-Thierry—Argonny a vyrazilo 15. července s nimi k útoku. V Champagni ztroskotal útok žalostně před našimi nej přednějšími čarami; mezi Remeši a Marnou byl zachycen druhou čarou; jižně od Marny udržel se útok na výšinách mezi Jaulgonnem a Dormansem a utvořil vyčnívající oblouk asi na 6—8 km. Dne 16. a 17. července obrátil se hlavní tlak nepřátelský proti Epernay; německá vojska však mohla pouze získati nepatrných prostorů při našich úspěšných protinárazech. Dne 17. července večer byl úplně zadržen jejich postup.

Aniž by byl dobyl a prolomil dalekého oblouku v Champagni a v Brie, dodělal se nepřítel pouze několika místních taktických úspěchů, jež naprosto nevývažily značných ztrát.

Mimo to se tím nezlepšila celková situace sedmé a první armády, nýbrž právě naopak. Vojska, jež překročila Marnu, byla v nesnadné poloze a hrozilo jim každým okamžikem, že budou zpět vržena do řeky; jejich zásobování dlelo se pouze po mostech, ležících v neustálé palbě spojeneckého dělostřelectva a letců. Dne 18. července uznalo německé vojenské velení jasně svůj úplný neúspěch právě v okamžiku nasazení útoku osmé a šesté francouzské armády. Nepřítel se obával ofenzivy. Četné dokumenty to dokazují. Proto měl připraveno za frontou v druhé čáře co nejbližší u divisi posíčních, osm divisi do boje zasahujících.

Nepřítel se však zklamal v moci spojeneckých prostředků útočných. Již v prvním náběhu dospěla desátá armáda skoro až k silnici Château-Thierry, Soissonsu. Jak křižovatka soissonska, tak i železniční odbočka Missy sur Aisne, jež sloužila k dopravě pro vojska vniklá mezi Aisnou a Marnou, ležela již od toho okamžiku v dosahu naší palby. Podporována jsouc italským armádním sborem, postupuje opět ofenzivně mezi Remeši a Marnou ve spojení s desátou a šestou armádou. Oba nepřátelské boky jsou ořeseny. Německé vojenské velení poznalo, že je nutno zde zastaviti boj, ježto jsou ohrožena všechna spojení a že by bylo třeba zasaditi denně vždy nových divisi k pokračování v boji. Před čtyřmi dny byl vydán rozkaz k útoku a nyní nařízen byl ústup!

Velkých ztrát vyžaduje německý ústup, ač se provádí pozvolna a plánovitě. Treba zasazovati stále nové síly, aby se zachránilo*) ohromné množství materiálu a zásob nahromaděných mezi Marnou a Aisnou, a aby umožněno bylo zastaviti naše nepřetržitě útoky.**)

*) Nepřátelská opatření dopravovací nebyla tak lehce pohyblivá jako dohodová. Denní zásobování nedopravovalo se přímo vojsku, nýbrž divisním armádním neb etapním úřadům zásobovacím, čímž možno bylo sice při překážkách dodati jistou část zásob, ale bylo nevýhodno toto nahromadění pro případ ústupu.

**) Přírovnání bilance 15. července a 8. srpna ukazuje, že se účastnilo bitvy 76 divisi, a to: 31 bojovalo od 15. do 17. července, 45 zesílilo frontu od 18. července do 8. srpna.

Od 18. července vyjasňuje se německému vrchnímu velitelství, že musí zpět stáhnouti veškeré posily se všech stran; korunní princ zasadil již své místní zálohy a sbírá divise od Noyonu a z Champagne, pokud byly jaké ještě k dispozici po nezdařilém útoku dne 15. července.

I z jiných front stahuje se sem vojsko; z rozkazu odevzdal Gallwitz tři divise, bavorský korunní princ šest; jest nutno, divise, které útočily dne 15. července v Champagni, opět zasaditi a odvolati rozkaz k zamýšlenému flanderskému útoku.*)

Dne 19. července stáhl se nepřítel přes Marnu, dne 27. července za nepřetržitých útoků našich armád za řeku Ourcq, 3. a 4. srpna za řeku Veslu. Došlo tedy k opaku toho, co očekával; jeho fronta, místo aby tvořila v Champagni a ve Brie vyčnívající oblouk, musila býti vzata zpět na Aisnu a na Veslu; francouzské zálohy se uchopily protiofensivy, neboť nebylo jich třeba k vyplnění mezer na frontě, pouze malá část (dvě divise) anglických záloh účastnila se bitvy.

Naproti tomu byly zálohy korunního prince Ruprechta nuceny odtáhnouti od Lillu k Aisně. A ježto německé vrchní velení se zřeklo plánu ofensivy flanderské, uchopila se vojska dohodová iniciativy k nové bitvě mezi Oisou a mořem. Dne 18. srpna zhroutil se plán nepřítelův a od toho dne musil se podvolovati nepřetržitě až k příměří vůli spojenců.

B. Bitva v Picardii. (Od 8. srpna do 20. září.)

V té době jest snahou vrchního velení spojeneckého podržeti nadvládu nad německým vrchním velením a nenechávati mu času, aby se vzpamatovalo a své síly sebralo.

V tom smyslu vrchní velení spojenecké nařídí, aby postupně a odděleně se prováděly překvapující útoky a to co možná nejrychleji za sebou, aby se tím šířil stále více a více rozklad nepřátelských vojsk a zmatek v německém vrchním velitelství, až se vydá rozkaz k povšechné ofensivě a k útoku na hroutící se německou frontu. Dnem 12. července počínajíc se zjistilo, že nepřítel drží v posici mezi mořem a Oisou, divise úplně znavené, k boji méně cenné, neúplné. Této slabosti chce spojenecké velení bez váhání využiti k provedení částečných, ale důležitých ofensiv. Proto obrátilo pozornost maršálka Haiga na ofensivně již připravený úsek Festubert—Robeeq; útok v tomto úseku umožní osvobození pánve Bruay. Spojenecké vrchní velení spojuje současné operace čtvrté britské a první francouzské armády, jež působí rázně na vyčnívající úhel frontový, aby trať Paříž—Amiens se uvolnila a začne na konec s přesilou americké armády přípravu k ofensivě na oblouk Saint Mihielský. Sotva tedy započala rozvržená protiofensiva na Marně, připravují se tři jiné operace velikého slohu.**)

*) Vrchní armádní rozkaz č. 4 ze dne 22. června 1918 I. a/8. 1955/989 taj. mob.

Prísne tajné!

Pouze pro důstojníky!

„Zpětná doprava veškerého střeliva z palebních posic a skladů budiž provedena úplně nepozorovaně, aby nepříteli zůstaly zatajeny naše úmysly. Dělostřelecké rozkazy armádní se stáhnou ihned a zašlou nazpět. Přípravné práce v terénu se zastaví a střelivo se dopraví ihned zpět!“

**) V doplnění nezdaru páté ofensivy, změněné v porážku ofensivou desáté a šesté francouzské armády, podal nejvyšší velící maršálek spojeneckých vojsk vývoj celé myšlenky své velitelům těchto vojsk na tomto podkladě:

Stav spojenců vzhledem k počtu bojovníků v poměru k nepříteli.

Převaha počtu záloh následkem velkého počtu německých vojsk zasazených divisi.

Očekávaná převaha počtem čerstvých záloh.

Nesporná převaha letců a obrněných automobilů (tanků).

Další zvýšení převahy dělostřelecké, jež se bude ještě vzrůstat, díky americké pomoci, a jistota neomezené zálohy našich bojujících vojsk.

(Pokračování na str. vedl.)

Dne 23. července provede ze svého východiště první armáda francouzská na západním břehu Avry lokální akci a 8. srpna útočí s britskou čtvrtou armádou ve frontě široké 25 km na obou stranách silnice Amiens—Roye, mezi Albertem a Moreuilem. Ve dvou dnech postoupily o 20 km ku předu a dosáhly okolí měst Chaulnes a Quesnoy, ohrožující ze severu překřížením osmnáctou armádu německou. Dne 10. srpna rozkáže německé vrchní velení ústup za Oisu. Ukvapeně a v nepořádku provede osmnáctá armáda, překvapěna jsouc náhlým útokem třetí francouzské armády, tento pohyb. Dne 15. srpna jsou však též německá vojska ve svých starých pozicích fronty Chaulnes—Ribécourt zahrabána v zákopech.

V jednom měsíci protlačili tedy spojenci dvě vyčnívající části fronty nepřátelské, — jednak hrot namířený na Paříž, jednak směr na Abbéville, jež platily za hlavní cíle německého postupu z roku 1918. Opotřebování nepřátelských sil neustále stoupá. Nejvyššímu velícímu maršálkovi jest to dobře známo a proto chce rychle vykořistiti onoho opotřebování; dne 12. srpna vysvětluje spojencům: „Německých divisi bylo od 15. července zasazeno 120, máme před sebou příležitost nikdy se neopakující, jež vyžaduje však největšího napětí všech sil a námahy od každého jednotlivce!“

Až do zasažení v boj americkou armádou musí býti nepřítel napořád porážen. Na místo zakousnutí se dále do fronty Albert—Oise, kdež vzdoruje soupeř málo ještě otřesený v pevném postavení, přeloží se útok na obě křídla, zvláště na severní, kde ubýlo záloh nepřátelských.

„Výsledky, dosažené u třetí francouzské armády pouze vlastními prostředky, nasvědčují, čeho lze očekávati od rozměrů ofensivních akcí do boků vítězících armád!“

Zatím co první a třetí francouzská armáda napadá nepřítele, aby zamezila zeslabení jeho středu, útočí desátá armáda směrem Chauny, aby překřídlila masiv fronty Noyon—Guiscard—Tergnier, třetí anglická armáda účinkuje směrem Bapaume a Péronne za účelem překřížení posic na Sommě a vynucení ráznějšího ústupu. První anglická armáda má útočiti severněji. Má udeřiti tak, aby se převapovalo, co nejrychleji a ustavičně, nemá-li se ztratiti úspěch předcházejících bojů. Rozkaz zněl, provésti útok nejpozději do 20. srpna.

Proto byly zasazeny tři rány za sebou od 18. srpna až do 20. září.

Prvá mezi 18. srpnem až do 26. srpna: Desátá armáda dosáhla Oisy a Ailetty, anglická vojska prolomila německou frontu mezi Croisilles a Sommou; osmnáctá německá armáda jest v nebezpečí překřížení z obou stran a musí se stáhnouti zpět k Sommě a ke Canal du Nord. Spojenci dosahují fronty Bapaume—Péronne—Nesle—Noyon.

Druhá rána se zasadila od 30. srpna do 2. září: Desátá francouzská armáda vrazí po překročení Ailetty na čáru Hindenburgovu a nutí nepřítele stáhnouti se zpět od Vesly na Aisnu. První anglická armáda dobyla ve dvou dnech uzlu mezi Siegfriedovou čarou a Drocourt—Quéantem, protivník se stahuje zpět mezi Arrasem a Oisou na čáru Hindenburgovu, k níž se spojenci přiblížili dne 10. září opět o několik kilometrů.

Na nepřátelské straně: Slabost, protože jest nepřítel nucen postaviti vlastně dvoje vojsko; jedno obětující se udržení fronty, a druhé, již silně opotřebované stojí za touto frontou co úderové a útočné vojsko. Slabost, protože protivník nemůže udržeti na výši počet svých bojujících vojsk, vzdor všem mimořádným opatřením. Ke všem těmto zjištěním přistupuje změna okolností: materiální síla, mravní převaha, proti tomu u nepřítele zažitá zklamání a přinesené ohromné oběti. Maršálek podotýká: „Spojenecká vojska dospěla dnes k bodu obratu; během bitvy uchopila se iniciativy a mají síly ji udržeti; určitě to též vykonají, neboť vymáhají toho válečné zásady! Nadešla hodina, abychom přestali držeti se v obraně, jež nám byla dlouho vnucena početní převahou, a přešli k ofensivě!“

Nacež opakovala se ona nařízení, jež měla vztah na přípravnou ofensivní akci, o níž se předvíдалo, že bude uskutečněna asi koncem léta nebo na podzim.

Třetí rána se zasadila dne 18. září: třetí a čtvrtá britská armáda dobyly za podpory francouzské armády předních posic Hindenburgovy čáry mezi Cambraiem a Saint Quentinem a dosáhly tím pro nejbližší útok východiště k této čáře.

V posledních fázích bitvy v Picardii útočilo americké vojsko na jiné frontě v kraji Woivre ve velikém slohu a zatlačilo od 12. září do 15. září úplně hrot u Saint Mihielu.

Jak se útvářily výsledky nyní koncem prvního období bojů dnem 25. září?

Nepřítel musil vykliditi skoro celé území, jehož dobyl roku 1918; jeho síly jsou opotřebovány; nepřítel jest unaven a neschopen, aby provedl sobě ulevující ofensivu. Stáhl se tedy zpět, aby ušel nepřetržitému a vyčerpávajícímu boji do svých posic, jež považuje za nedobytné, a kdež doufá, že se přeskupí, odpočine si a shromáždí zálohy.*)

Bylo to pro protivníka naprostou nutností, neboť zasadil do boje od 15. července do 25. září 163 divise,**) mezi nimi 75, jež byly dva- až třikrát již zasazeny.

Podle denní bilance druhé kanceláře vrchního velení leželo ještě 68 divisi německých v záloze, avšak jenom 21 jest čerstvých, 40 nově seskupených, ostatní jsou teprve nedávno vystřídané.

Ač byla fronta zkrácena skoro o 200 km, jest přece soupeř nucen zasaditi týž počet divisi jako dne 15. července do nejpřednější čáry, protože jsou slabší a méně schopny k boji. Mimo to byl schopen udržeti tento stav pouze rozpustěním 16 divisi, snížením praporu ze čtyř na tři setniny, asi v padesáti jiných divisích povoláním velikého množství dovolenců i z továren, jen aby se nesáhlo na ročník 1920 co nejposlednější zálohu.***))

Přečetné nepřátelské ukořistěné průkazy potvrzují toto všeobecné opotřebení sil a únavu v německém vojsku!†)

Toto znavené a úplně opotřebované vojsko mělo odolati všeobecné ofensivě spojenecké!

*) Nemožná protiofensiva Němců a jejich očekávaný ústup byl hlášen dne 24. srpna spojeneckému vrchnímu velení zprávou druhé kanceláře, jejíž konec zněl: „Nepřítel hodlá ustoupiti do důkladně vybudované posice, aby tam za zimní doby zorganizoval svá vojska, jež jsou více opotřebována, než mohl předvídati a než vystačují jeho pomocná opatření. Za těchto podmínek není s to, aby provedl značnější ofensivu, neboť dohodová vojska mu nechalala tolik času, aby se zařídil klidně ve své zvolené obranné čáře“.

Německý dokument ze dne 21. srpna tomu nasvědčuje, že se stala německému vrchnímu velení protiofensiva vůbec nemožnou podle tohoto provolání: „Za rychlé a přesné zaslání zprávy německého a neutrálního tisku o defenzivní bitvě vzdalo německé vrchní velení své díky. Ač jest ohlášení bezprostředně očekávané německé protiofensivy velmi způsobilé, aby povznese veřejnou náladu a minějí — jak již opakoval tisk ve chvalném úmyslu — přece se vrchnímu velení zdají býti nevhodnými prorocství toho druhu. Jakkoliv nevyhnutelně jest nutno udržeti nepřitele ve strachu před novými útoky a v nejistotě našich plánů, přece se prosí zanechatí takových prorocství, aby se tím nenabylo vlivu na naše rozhodnutí“.

**) Od 21. srpna do 2. září bylo do boje zasazeno pouze proti anglickému vojsku 38 divisi německých a to 14 v nejpřednější čáře, 24 pochází ze záloh, z nichž 11 z Flanderska a 11 z fronty Oise—Remeš.

***)) Rozkaz generála Ludendorffa ze dne 4. září ve výtahu: „Vyjma dobrovolníky a důstojnické čekatele nesmí se nováček ročníku 1920 posílati do nejpřednější čáry bez mého zvláštního svolení, jehož prozatím pro nejbližší dobu vůbec nedám!“

†) Z rozkazu vydaného dne 7. srpna německým korunním princem, poznáváme již nejvyšší únavu německých divisi a nutnost, aby povznese byla nálada vojska se zřetelem na očekávané námahy: „Z fronty vzaté divise provedou ihned toto nařízení:

A. Období odpočinku buď věnováno výhradně k získání nových sil, pro boj potřebných.

B. Nejlepším prostředkem jest dostatečný spánek a úplný klid, jakož i zlepšení stravy. Zakazují, aby vojsko bylo navonáno častým a dlouhotrvajícím cvičením. Mimo neděle musí býti v týdnu jeden den úplného odpočinku. V této době vyžaduje naše situace co nejrychlejšího utvoření záloh, jež by čelily všemu a splnily všechny na ně kladené požadavky“.

Rozkaz deváté armády ze dne 22. srpna dosvědčuje únavu a nedostatek záloh:

„Pro okamžitou nemožnost vystřídati v doznívající době divise, nyní v boj vyslané, provedte v každé divisi vystřídání všech druhů zbraní svými vlastními prostředky. Odpočinek nutno mužstvu zajistiti, výevik budiž považován za méně významný!“

Z toho vysvitá, že klesla cena vojsk a kterák bylo nuceno německé vrchní velení, — jež jinak vždy horlivě pohánělo intenzivní výevik — počítati s velkou únavou svých divisi.

II. období.

(Od 26. září do 10. listopadu.)

Všeobecná ofensiva spojenecká.

Bitva v Champagni, před Cambraiem a ve Flandrech.

Vrchní velící maršálek spojeneckých armád se domníval, že nadešel okamžik, kdy německá vojska jsou v takovém rozkladu a tak znavena, že povšechný útok přivodí neodolatelnou zkázu. Celá jeho snaha namířena byla k přípravě této ofensivy. Dne 23. srpna psal takto: „Ofensivní bitva započatá dne 10. července pokračuje příznivě pro spojence. Nepřetržitě bude v ní pokračováno, aby nezbylo nepříteli času ke sbírání sil. Má-li býti dále vedena tato ofensivní bitva, která rozsahem stále poroste, jest nutno, aby se jí zúčastnily všechny armády, anebo se alespoň připravily na její účast!“

K tomu účelu uvažoval jsem o třech velkých a součinných operacích, jež měly současně započítí aneb v krátkých přestávkách za sebou následovati:

1. Operace ve Flandrech: „... kde možno působiti na slabé nepřátelské obsazení fronty od řeky Lysu až k moři tak, že nepřátelská vojska a jejich skrovné zálohy se dostanou do takové situace, ježž využitkování by bylo výhodno!“ Tato operace provedená belgickou armádou za posily francouzských a anglických divisí, měla cílem, dobyti nejdříve východiště pro ztečení fronty Clerken—Houthulstwald a hřebenem Passchendaele—Gheuveit—Comines, a další postup s nejrychlejším vykořistěním poměrů jednak směrem na Bruges (Brügge), aby bylo osvobozeno pobřeží mořské, jednak východním směrem na Thielt a Gent.

2. Centrální operace, v níž a) anglické armády a levé křídlo francouzského vojska měly útočiti na Saint-Quentin—Cambrai, aby prorazily čáru Hindenburgovu dříve, než se nepřítel v ní opevní; b) francouzský střed pokračoval by v energické akci, aby zahnal nepřítele zpět za Aisnu.

3. Operace s obou stran Argonn, hlavním směrem na Mézières, zatím co útočí všechny americké síly mezi Maasou a Argonnským lesem, jsouce podporovány ze západu čtvrtou francouzskou armádou, jež bude útočiti mezi lesem Argonnským a silnicí Souainskou.

Těmi třemi útoky má býti bitva rozšířena po celé frontě od moře až k Maase, t. j. na dvě třetiny celé německé fronty. Bylo určeno započítí dnem 25. září. Skutečně se útočilo v Champagni a na Maase dne 26. září. Po šestidenním boji jest nepřítel nucen ustoupiti na Aisně a na Aíře, kterýchžto řek dosahujeme dne 12. října. Bitva u Cambrai počíná se dnem 27. září. První a třetí anglická armáda útočí v kraji Cambraiském, načež se rozšíří boj dne 30. září až k Oise zasažením čtvrté anglické a prvé francouzské armády. Dne 9. října ztratila druhá a osmnáctá německá armáda čáru Hindenburgovu, již považovali její vůdcové za nedobytnou,^{*)} a obě

^{*)} Rozkaz 119. divise ze dne 16. září 1918: „V důstojnickém shromáždění budiž zvláště podotknuto, aby vojska držela přístě lépe svoje posice nežli vůbec kdykoliv dříve, neboť nemůže býti řeči o ústupu ani o krok! Ukažme Angličanům, Francouzům a Američanům, že ztroskotá úplně každý znova vedený útok na čáru Siegfriedovu, jež jest nášpem nedobytným! Tím se spojenci uvolí přezkoušeti podmínky mírové, jichž chceme dosáhnouti před ukončením války. Jinými slovy, každý krok nazpět znamená prodloužení války; naopak skýtá nám šťastná obrana vyhlídky na blízký mír. Každý vojn musí býti prodehnut touto skutečností a důstojníci setnín musí se vynasnažiti, aby tomu tak bylo!“

Rozkaz čtrnáctého zál. armád. sboru ze dne 6. září 1918 (v úseku na jihovýchod od Cambrai): „Mužstvo! Až dosud dovolili jsme ze strategických ohledů Angličanům obsaditi zničené nepřátelské kraje. V bojích zadních voň způsobili jsme jim velkých škod. Ale nyní, když máme obsazeny velmi silné obranné posice, nesmí se ztratiti ani píď půdy! Angličané hledají rozhodnutí zde, a čtrnáctý záložní armádní sbor drží nejdůležitější úsek fronty! Pomněte, že bráníte svůj domov, své rodiny, svou milovanou vlast a uvědomte si, co by se stalo, kdyby válka a s ní nepřátelské rotý vtrhly na půdu naší drahé vlasti!“

armády byly nuceny ustoupiti na celé frontě mezi Douaiem a Saint Quentinem; v pevných posicích za řekou Sellou se usazují v čáře Bohain—Bernot.

Zatím však, co tyto armády odolávají útokům alespoň okamžik, vyklizuje na jihu osmnáctá armáda celý masiv Saint Gobain—Laon a stahuje se zpět na řeku Serreu a za močály Sissonske (posice „Hunding“).

Potom opět ustupují druhá a osmnáctá armáda po anglo-francouzských útocích dne 18. a 19. v kraji bohainském, a obě překročí Oisu a Sambreský průplav. Bitvou flanderskou, dnem 28. září započatou, byly nám vráceny výšiny východně od Yprů a umožněno nám dosáhnouti již ve dvou dnech silnice Roules—Menin. Dnem 14. října vzplanula bitva flanderská opět, a nepřítel jest donucen vykliditi na severu, počínaje 17. říjnem celé belgické pobřeží a stáhnouti se zpět na průplav „Terneuzen“, na jihu donucen vykliditi Lille a Lens a ustoupiti za Šeldu a průplav severní (du Nord).

Mezi 10. a 20. říjnem jest na celé frontě od moře až k Maase nepřátelský povšechný ústup: v málo dnech způsobily současně tři ofensivy spojenecké, že se nepřítel, zasadiv do boje většinu svých posledních záloh, stáhl zpět a nezbylo mu, nežli prositi cestou vládní o příměří, aby tak oddálil hrozící mu porážku.*)

Spojenecké vrchní velení vidělo blížící se porážku a vědělo, že se účastnilo bitvy mezi 23. zářím a 20. říjnem ze 191 německých divisí 139. Mimo to dokazovaly tabelární záznamy opotřebení, vedené druhou kanceláří (vrchního velení) dne 11. října, že jest čtyřicet čtyři do boje zasazených divisí neschopno boje, že jest k dispozici pouze sedm čerstvých divisí v záloze, určených k vystřídání a oněch patnáct divisí, jež bylo třeba vzít z klidných úseků. Zpráva došla s touto tabelou zněla takto: „Nepříteli bylo znemožněno naléztí pevné opory v nynějších svých silách, které vyslal v boj a po delší dobu vzdorovati silnějšímu útoku!“

Proto rozkazuje maršálek spojeneckých sil nepřetržitě pronásledování a všeobecnou ofensivu na celé frontě od moře až k Maase. Prvým cílem jeho jest, vypuditi nepřítel z posledních jeho obranných posic (Lys—Hermann—Hunding), kde by rád chtěl podstoupiti rozhodný boj.**)

Maršálek vydá tyto pokyny: Flanderské armády vyrazí ku předu směrem na Brusel (Bruxelles). Anglické armády provedou hlavní tlak mezi Šeldou

*) Jisté zprávy udávají, že vrchní vojenské velení telefonovalo dne 28. září kancelěrovi zprávu o velice vážné vojenské situaci s žádostí, aby co nejnáléhavěji prosil o příměří, jež by připouštělo získati času k nápravě situace. Dne 29. září sdělil místokancelář Payer dotaz vrchního vojenského velení s vůdci stran říšského sněmu. Dne 2. října se konala porada v paláci říšského kanceláře v Berlíně za předsednictví císařova, již se zúčastnili mimo říšského kanceláře Hertlinga, Hindenburg, princ Max Bádenský a místopředseda min. rady. Účelem porady bylo zajisté přezkoušeti povšechnou situaci Německa a další poměr k dohodě.

Dne 4. října večer po svém jmenování říšským kancelářem odeslal princ Max Bádenský prezidentovi Wilsonovi telegrafickou notu prosebnou o „zabývání se obnovou míru“ a prosil o okamžité uzavření příměří, „aby se zabránilo dalšímu krveprolití“. Druhého dne, 5. října, řekl před říšskou radou ve své řeči o politice nové vlády: „Dík nepřirovatelné obětavosti našeho vojska zůstala západní fronta nedotčena; pyšná tato jistota dovoluje nám hledět s plnou důvěrou budoucnosti vstříc; avšak právě proto, že jsme prodechnuti tímto citem a důvěrou, jest naši povinnosti zjednati si jistotu, aby nepotrvalo krveprolívání ani o jeden den déle nežli je nutno k zakončení války, jimž neutrpí naše čest. Podporován jsa svolením všech odborných říšských úřadů, zaslal jsem prezidentovi spojených států telegram atd. atd. . . .“

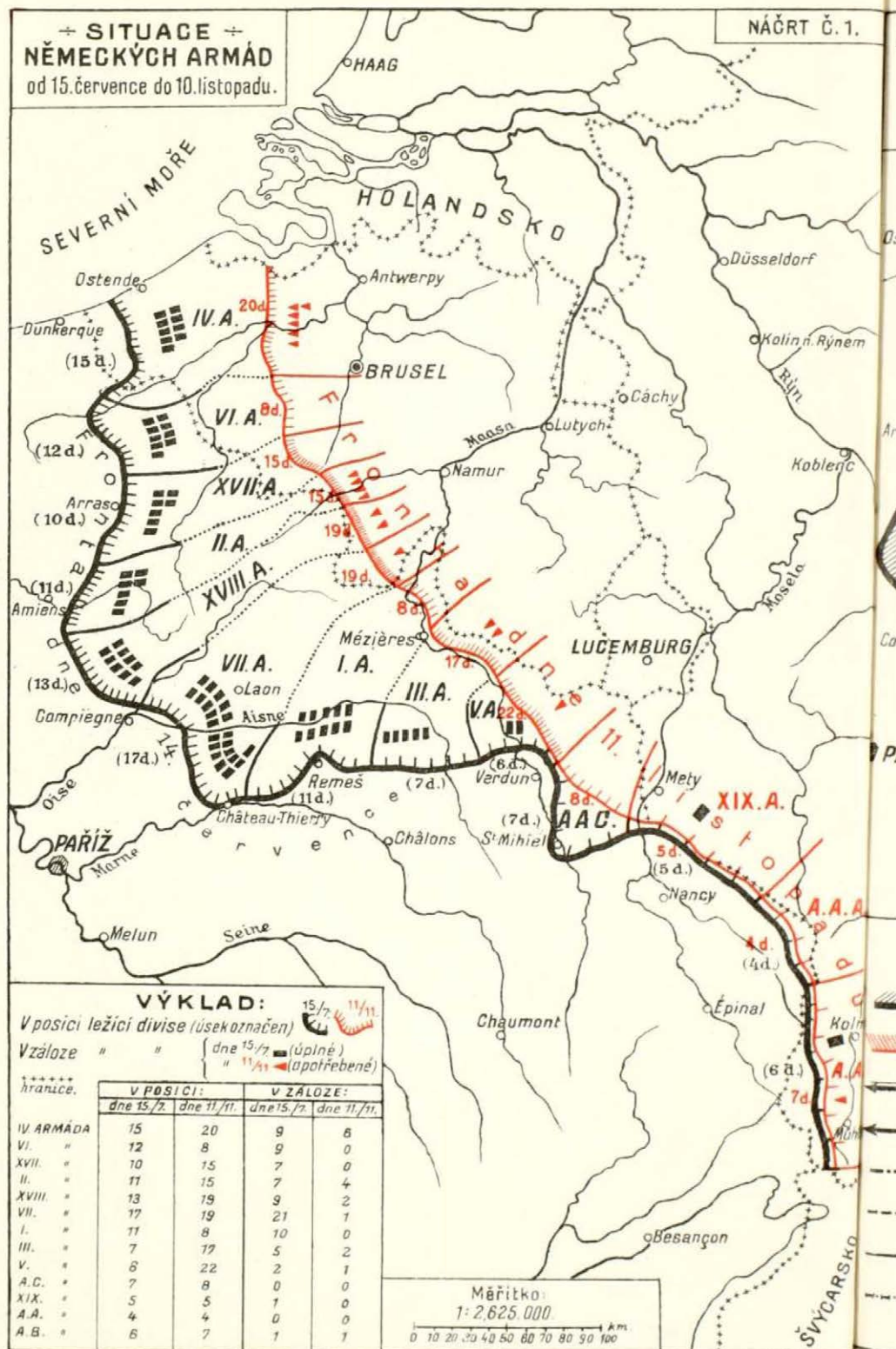
Není onen spěch o příměří, anzi se dalších 24 hodin počkalo na shromáždění říšského sněmu, a ona řeč, v níž se jeví přání uklidnití parlamentáře strachující se o osud armády i lidu dostatečnými důkazy, že vláda a vrchní vojenské velení považují zkázu za neodvratnou? (Viz příloha čís. IV.)

**) Rozkaz ze dne 19. října generála Larische, velitele armádního sboru: „Armádní skupina korunního prince bavorského Ruprechta podstoupí rozhodný boj v posicích „Lys—Hermann“. Za každou cenu buď udržena tato čára! Rozkaz tento buď sdělen se všemi podveliteli včetně velitelů pluků“.

Rozkaz německého korunního prince veliteli osmnácté armády ze dne 18. října: „Obrana posice na průplavu Oise—Sambre má nejvyšší význam strategický. Počítám důrazně s tím, že bude držeti armáda svou novou posici za každou cenu!“

÷ SITUACE ÷
NĚMECKÝCH ARMÁD
od 15. července do 10. listopadu.

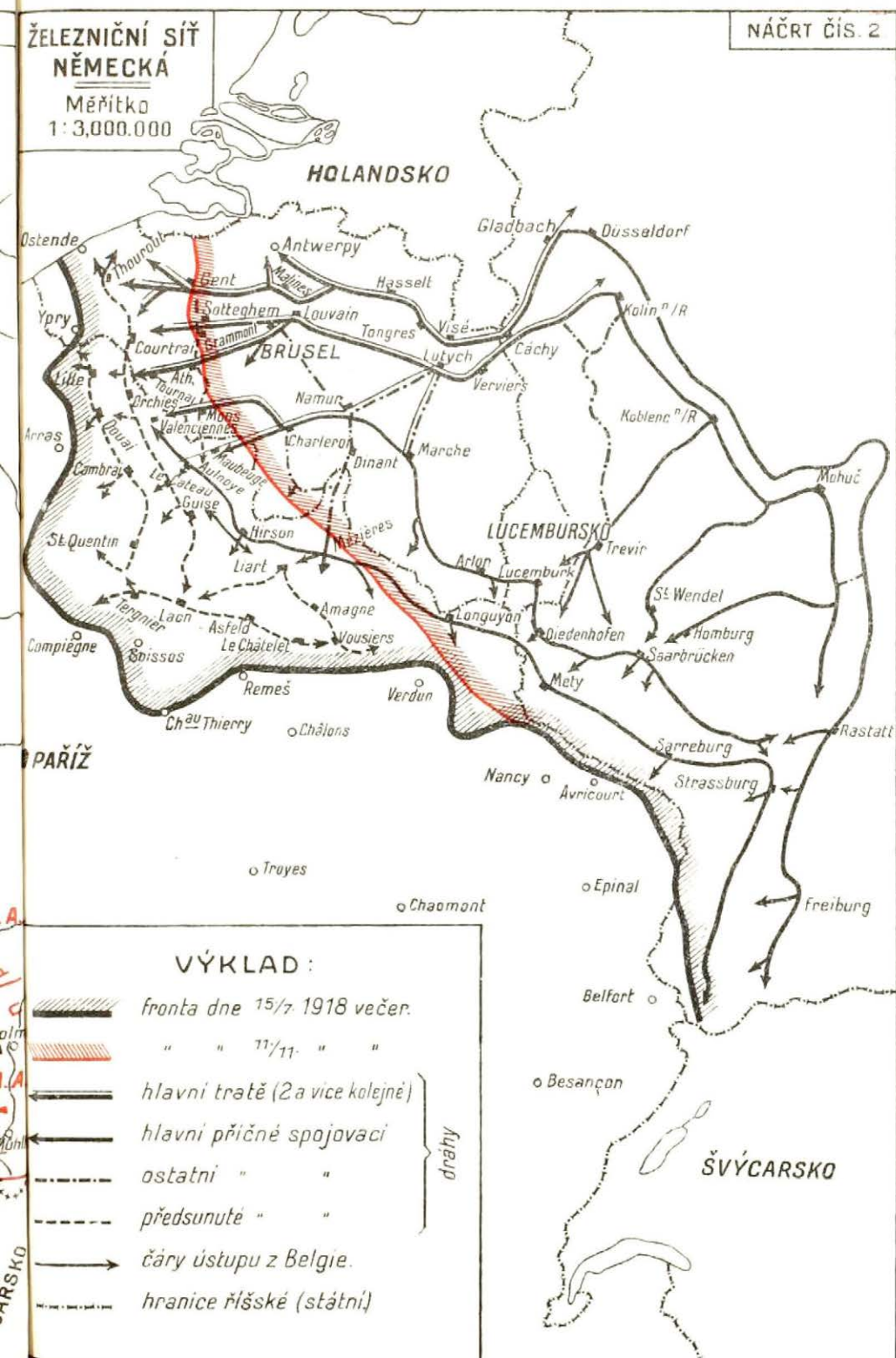
NÁČRT Č. 1.

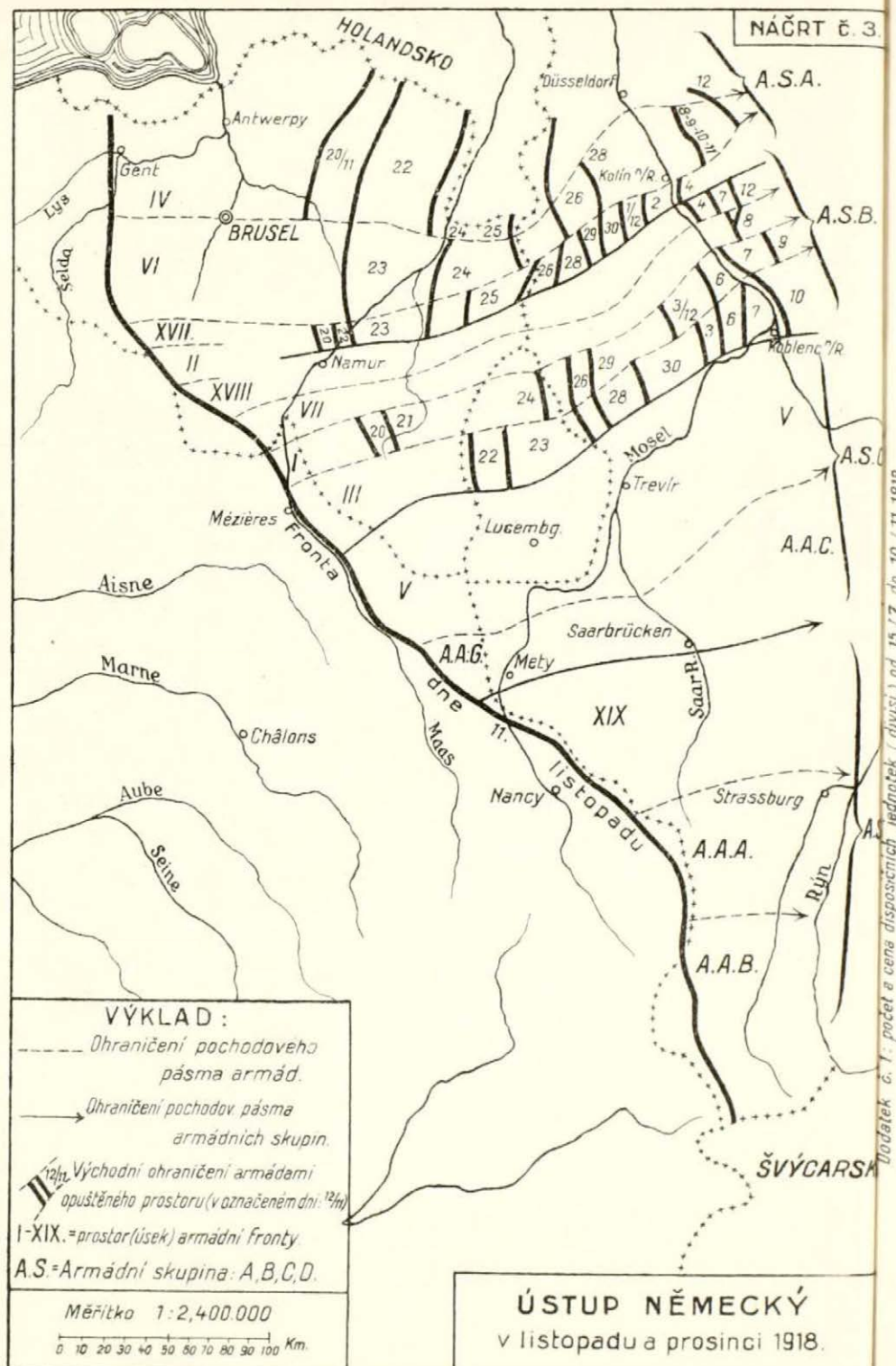

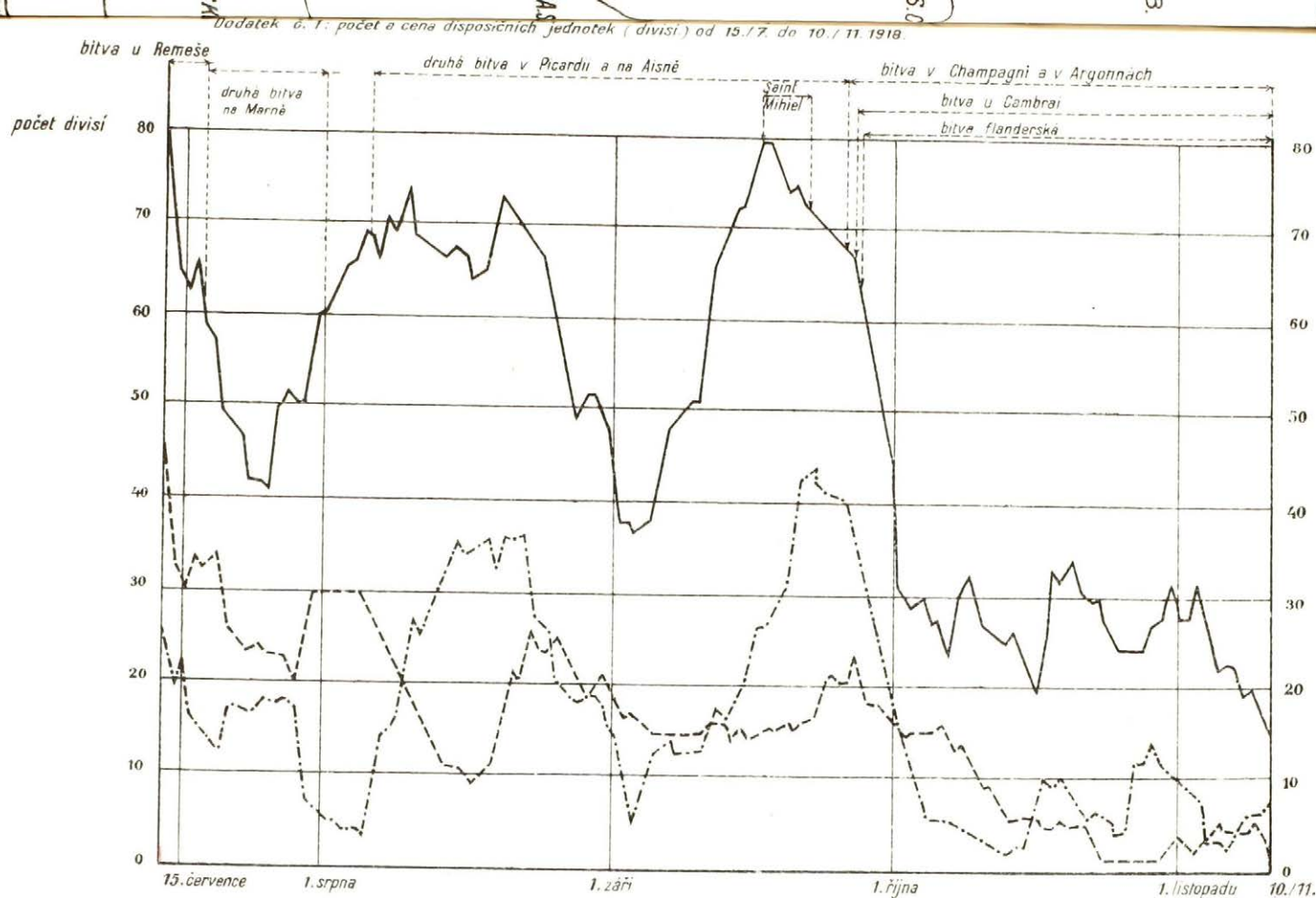
ŽELEZNIČNÍ SÍŤ NĚMECKÁ

Měřítko
1:3,000,000

NÁČRT ČÍS. 2

úhrnný počet divisí v záloze ležících,

a Sambreou, aby tím nepřátelské armády srazily nazpět do málo schůdného kraje Ardennského. Současně budou podporovati postup armád flanderských překřídlojícími útoky, aby jim umožnily přechod přes nejdůležitější vodní čáry.

Francouzské armády obdrží rozkaz: První armáda podporuje pravé křídlo anglických armád směrem na Givet a učiní zátoč v pravo, aby, vyhnouc se nepřátelskému opevnění, obešla čáru Serre—Sissone (čili čáru „Hundingovu“).

Pátá a čtvrtá armáda s první armádou americkou pokusí se dosáhnouti kraje Mézières—Sedan a horního toku řeky Maasy, jakmile padne čára na Aisně postupem obou křídel; levé křídlo postupuje směrem Château—Porcien, pravé křídlo směrem Buzancy—Le Chezne.

Tyto současné a souběžné útoky spojeneckých vojsk přivodí povšechný ústup německý, započatý čtvrtým listopadem mezi Maasou a Šeldou; dne 9. listopadu rozpíná se ústup i k severu podél Šeldy mezi Oudenaarde a Tournaiem. V den příměří jsou veškerá vojska mezi mořem a Maasou v plném ústupu. Mimo to započala druhá americká armáda překřídlení na pravém břehu Maasy, překonavši nepřátelský odpor kladený na této řece a dosáhla dne 10. listopadu frontu Remoiville—Bezonvaux co východiště pro budoucí operace, jež nastávají směrem severovýchodním.

Velící maršálek spojeneckých sil věděl, že byli Němci nuceni poslati do bitvy všechny zálohy jsoucí dosud za zeslabenou alsasko-lotrinskou frontou, aby se mohly postavit na odpor všeobecné spojenecké ofensivě.*)

Tabulky opotřebení ze dne 24. října dokazují, že osmdesát čtyři německých divisi dále než 24 dní do boje zasazených bylo neschopno podstoupiti boj, a že k jejich vystřídání má německé vrchní velení k dispozici pouze jedinkou čerstvou divisi v záloze a mimo to ještě deset jiných, jež byly vzaty z klidných úseků fronty v Alsasku-Lotrinsku, protože byly méně cenné k boji, — zkrátka, že nepřítel měl vyčerpány všechny své zálohy!

Příležitost, nepřítele rozhodně poraziti, byla velmi příznivá. Proto maršálek Foch vydal 19. října patřičné rozkazy. Novým útokem, zamýšleným v Lotrinsku, dosáhlo se snadného dobytí pásma obranného po celá čtyři léta vybudovaného a dalekosáhlého vykořistění jeho ve směru toku řeky Saary, aby tím zasadila se smrtelná rána hlavním silám nepřátelským a to vniknutím na německou půdu a ohrožováním jejich ústupních čar.**)

Jest nesporně z podaného stručného přehledu spojenecké ofensivní bitvy jasno, že naši nepřátelé byli vehnáni do zoufalé situace, jež byla dílem spojeneckého vrchního velení, zasazujícího nepříteli ustavičně nové rány; čím dále, tím byly rány ty těžší a působily mu nenapravitelné opotřebení, tak že spojenci musili ho zničiti útokem.

Třeba ještě, aby byl podán toho nezvratný důkaz, poskytnouti celkový přehled kolísání dispozičních záloh u německého vrchního velení v době od 21. března až do 10. listopadu 1918; při tom budiž brána v úvahu i cena divisi vzhledem k jich umístění, materiálu, umravnělosti, k jich možnosti ope-

*) Takto vypovídá jistý spis druhé kanceláře (hlavního stanu) dne 14. října: „Zdá se, že nepřítel stahuje se v poslední době zpět na čáru: průplav Gentský—tok Šeldy—Valenciennes—Hirson—Mézières—Longuyon, což ho připraví o hlavní čáru Valenciennes—Mézières—Longuyon. Lze předpokládati, že má nepřítel, který byl rychle na čáru Hagenovu odražen, příliš mnoho vojsk západně od Ardenn proti oněm, jež stojí ještě východněji (okamžitě asi 150 divisi proti 187 mezi mořem a Maasou); tento poměr dá se změnit jen velmi zvolna (po dráze — jedna divise denně). Nepřítel dostane se do velmi těžké situace, máme-li zřetel k počtu ručnic v případě francouzského útoku v Lotrinsku. Soustředění sil na frontě Nancy—Avricourt, co nejrychleji provedené, zvýšilo by naději na nejlepší a úspěšné vyhlídky vpádu do Lotrinska, jehož vojenský a politický dosah měl by nejtěžší důsledky.“

**) Po příměří datované zprávy potvrzují úplně naprostou neschopnost německého vrchního velení odolatí útoku v Lotrinsku, neboť zjišťují, že bylo zpraveno o našem útoku, a že nařídilo, aby veškerá vojska byla stažena z lotrinské fronty, a aby bylo započato vyklizením materiálu v pevnosti Metách.

rační a ústupové a konečné situace armády vůči národu, jehož poslední naděje s touto armádou zmizeti musila.

Zkrátka: jde o zjištění přesné a číselné bilance našich nepřátel v den příměří.

To se objasňuje v II. díle našeho pojednání.

Díl druhý.

Stav německého vojska dne 10. listopadu.

1. Dispoiční zálohy. Jejich kolísání od 15. července do 10. listopadu 1918.

V dolejší tabulce podána jsou nejdůležitější data z roku 1918 a to jednak počet divisí bojujících na západní frontě, jednak stav a síla záloh, jež zbyly k dispozici vrchnímu vojenskému velení (dle denního odhadu druhé kanceláře) jako náhrada.

Data	Součet divisí	Počet divisí v záloze držných	Bojová cena divisí v záloze jsoucích		
			čerstvé	nově seskupené	boje neschopné
21./III.	186	78	78	—	—
27./V.	206	81	62	—	19
15./VII.	207	81	43	26	12
26./IX.	197	68	21	40	6
11./XI.	184	17	2	5	10

Tabulka jasně ukazuje, že nepřítel roku 1918 podnikl své ofensivy se silami stále počtem a cenou klesajícími, a že ode dne 15. července do 10. listopadu klesla síla jeho o 23 divise, jež byly ve stanicích skladističnách pro nedostatek náhrady rozpuštěny. V témže období byl zmenšen počet divisí v záloze jsoucích o 64.*) Významu ještě nabude toto značné zeslabení záloh při úvaze, že nepřátelská fronta se zkrátila mezi 15. červencem a 10. listopadem ústupem německého vojska asi o 250 km, tedy o čtvrtinu (délka místo 930 jen ještě 700 km).

Kdyby byl nepřítel provedl dne 15. července toto zkrácení fronty bez překážky, místo aby útočil, byl by tím uvolnil čtvrtinu svých do boje zasažených sil, t. j. 32 divise, byl by disponoval $81 + 32 = 113$ divisemi v záloze. Možno tedy tvrditi, že pod mohutností ofensivy spojenecké klesly nepřátelské zálohy ze 113/207 na 17/184, t. j. z poloviny na jednu jedenáctinu celkové síly. Prakticky byly tyto zálohy — jak již ukázáno koncem října — nulou.

2. Bojová cena divisí.

Síla, tělesná a mravní zdatnost, hmotné prostředky (dělostřelectvo, střelivo a kulomety). Bojová cena divisí vysvítá z jejich síly, svěžesti, mravní pevnosti a jejich hmotných prostředků. Za ofensivy od 21. března 1918 měla rota**) průměrnou bojovou sílu 120 mužů, 15. července již jen 70—80 mužů a klesla začátkem listopadu na 50 mužů a to nedostatkem náhradního mužstva

*) Viz příloha č. 1.: Křivka kolísání dispoičních záloh od 15. července do 11. listopadu.

**) V německých setninách rozeznáváme „celkovou sílu“, která udává počet živých: (bojující a z rozkazu odvolané dohromady) a „sílu bojovou“, která udává počet pušek (mužstvo skutečně puškou ozbrojené a kulomety obsluhující a mužstvo za bitvy stojící ve frontě).

docházejícího ze skladističních stanic (Depôtstationen), takže z rozkazu vrchního velení byly jednak 23 divise rozpuštěny, jednak sníženo bylo 40% praporů ze 4 na 3 roty.*) Možno tedy oceniti neb odhadnouti síly pěších divisí na západní frontě bojujících dnem 10. listopadu na polovinu síly ze dne 15. července.**)

Jak se to má se svěžestí těchto svazů? K jejich ocenění stačí toto pozorování: Ze 207 divisí, jež r. 1918 dorazily na západní frontu, bylo do bitvy zasazeno 196 mezi 21. březnem a 10. listopadem, zbývajících 11 nebylo boje schopno, nebo byly méně cenné, 18 divisí, které před 15. červencem nebyly ještě do boje zasazeny — byly rovněž méně cenné, — byly mezi 15. červencem a 10. listopadem přece do boje zasazeny.

Více divisí bylo zasazeno do boje třikrát až čtyřikrát mezi 15. červencem a 10. listopadem tak, že bylo ve čtyřech měsících 405 bojových dnů — kdežto od 21. března do 15. července (též ve čtyřech měsících) pouze 364 bojových dní.

Konečně nutno podotknouti, že se stále krátily přestávky klidu u divisí: 60% divisí zůstalo v posici nepřetržitě od září do listopadu, ostatní bojovaly bez ustání 20 až 30 dní.

Celá německá armáda prodělala nesmírnou námahu nervovou a tělesnou, v poměru k ofensivám v březnu, dubnu, květnu a červnu, které byly přímo dětskou hračkou. Zpravidla byla každá ze 178 divisí do boje zasazených v době od 21. března do 15. července vždy po 10 až 15 dnech bojových, někdy i dříve, poslána k odpočinutí nejméně na jeden měsíc.

Dne 10. listopadu stály však všechny boje schopné divise v boji, z nichž každá byla již i několikrát zasazena do boje. Nezbylo tedy vůbec čerstvých záloh, a nepřítel ztratil současně s iniciativou spojenecké ofensivy (počínaje dnem 18. července) výhodu, řídití libovolně boj opotřebovací; nezbylo mu, než aby se podřídil zde spojencům, kteří se ho uchopili pomocí vydatné podpory americké. Všechny tyto okolnosti byly by již dostačily, aby zajistily spojeneckého vítězství. Mravní síly německého vojska stejně poklesly jako síly fyzické.***) Německý štáb generální roztrídil divise podle ceny bojové takto: na útočné, do boje zasahující aneb pronásledující a zákopové divise.

Z příčin, které později budou uvedeny, bylo upuštěno v září a říjnu od tohoto rozlišování. I když podržely některé z elitních divisí svou cenu a ještě zasloužily názvu „útočných divisí“ (jako sedmnáctá, osmnáctá, devatenáctá pěší a desátá jezdecká divise), byly jiné v úplném rozkladu (jako druhá a osmá divise bavorská a osmá jezdecká divise bavorská) a jiné opět (jako druhá, čtvrtá a pátá gardová divise) jen zpola se udržely.

Divise prostřední hodnoty ztratily pohnáhlou nejen ofensivní schopnosti, nýbrž i veškerou sílu odporu, tak že bylo nemožno stavěti je na roveň dřívějším, jež byly v posicích takřka usedlé. Lhostejnost a resignace vzrůstala se u divisí, jež nejméně trpěly, kdežto se ukazovala neukázněnost a duch rebe-

*) I počet zajatců jest příznakem značných ztrát, které německá armáda u 140 do boje zasazených divisí od července do listopadu utrpěla, a to:

při 35 divisích	1000—2000 zajatců
„ 23 „	2000—3000 „

Většina divisí měla dne 10. listopadu již pouze 1000, nejvýše 2000 pušek.

**) Příklady úžasných ztrát mužstva: 21. října u třetí gardové divise má cvičný pluk 200 mužů, 22. října má jistý pluk 52. záložní divise 200 mužů, 24. října první gardový pluk měl ještě jen tři prapory po třech setninách, t. j. 720 mužů.

***) Výtah z rozkazu ze dne 2. srpna líčí poměry sedmnácté německé armády: „V červenci ztratila sedmnáctá armáda 233 pohřešovaných a přivedla 47 zajatců. Toť důkazem, že Angličané mají převahu nad námi v t. zv. „No man's land“ (v prostoru neutrálním). Taková převaha vzniká pouze mizením útočného ducha naší pěchoty“.

Sedmnáctá armáda měla v posici dne 1. července: 1 velmi dobrou, 7 dobrých, 2 ještě dobré divise, dne 31. července: 1 velmi dobrou, 7 dobrých, 3 ještě dobré divise. Složením tato armáda vynikala nad ostatní.

lantský u těch, jež velice mnoho prodělaly. U náhradních praporů ve vnitrozemí a v etapách ztratila se kázeň úplně. Další boj byl by přivedl všechny německé divise na nejnižší stav. Jen některé pruské divise zůstaly výjimečně dosti silny, ale nebyly by přece zamezily zkázu. Příčiny oslabení tkvěly příliš hluboko. První příčina byla, že ztroskotala červencová ofensiva; od března do června byl vojn německý hotov obětovati vše a neznal námah, protože důvěroval vrchnímu velení, moci a převaze německého vojska a protože byl přesvědčen, že ofensiva povede, když ne k vítězství, přece aspoň ke zkáze nepřítelově a jistě k míru. Počátečních úspěchů v Picardii, ve Flandrech a na Dámské cestě dovedně využítkovalo vrchní velení německé k propagandě, ale později bezúčelnost úspěchů pro rozhodnutí války a těžké ztráty setřely u něho tyto vzpomínky úplně.

Ještě 15. července měl německý vojn důvěru ve své vůdce a ač ho únava přemáhala, chtěl ještě překonati poslední námahu. Avšak vítězství v Champagni a na Marň se nedostavila; — to byl počátek kolísání ducha celé armády; nejen vojini, nýbrž i důstojníci začali pochybovati!

Francouzská protiofensiva dne 18. července a další spojenecké ofensivy v srpnu a září dokonaly dílo, jež se započalo dnem 25. července.*)

Přemáhání při nepřetržitých bojích, nedostatek klidu i v úseku jinak klidnějším neb za frontou, nedostatečná výživa, chřipka zeslabovaly tělesné schopnosti a zatížily ducha bojujícího vojska; demoralisaci zosílila horlivá propaganda spojenců v nepřátelských posicích letáky a provoláními všeho druhu.**)

Touha po vítězství k dosažení míru poněkud se proměnila v touhu po míru „za každou cenu“, dokonce i za přiznání úplné bezmocnosti německých vojsk a ústupu za vlastní hranice. Zpočátku selhávali jednotlivci, ale později čím dále tím častěji selhávaly i celé svazy. Duševní vzpruhy byly zlomeny v předvečer příměří. Jak jinak lze si vyložit spokojenost, s jakou byla vítána na frontě zpráva o vnitřní revoluci Německa, jak lze si vyložit spiknutí, nepokoje, zavedení dělnických a vojenských rad, a vzpoury proti důstojníkům?

Jsouc duševně i tělesně zeslabeno, mělo německé vojsko ještě aspoň hmotné prostředky, jimiž v zimě 1917-18 bylo výborně vyzbrojeno v očekávání jarní ofensivy. Již v polovici července ztratilo značný díl této materiální moci, jež na frontě byla nahrazena zásobami a výrobky ze zápolí, až začaly docházeti poslední zálohy v arsenálech a zbrojnicích. Počínaje 15. červencem nevystačuje zásobování fronty továrními výrobky veškerého druhu materiálu a klesá stále počet zbraní, tak že koncem října nastala kritická situace.

Stav hlavních druhů zbraní byl takovýto:

Lehké dělostřelectvo mělo 3100 baterií, t. j. 12.500 děl,					
těžké	„	„	2150	„	„ 7.860 „
tedy úhrnem . . . 20.360 děl.					

*) Viz příloha č. 3.: Výtah z pojednání časopisu „Vorwärts“ ze dne 23. března 1919.

**) Inteligentní zajatec druhé gardové jezdecké divise posuzoval situaci asi 20. září takto: „V březnu ještě mohli ti, co o tom přemýšleli, mít naději, že snad zvítězí, půjde-li vše podle plánů vrchního velení. Nahlíželi jsme svůj příští ohromný úkol a hospodářskou sílu Anglie, ale měli jsme důvěru v Hindenburga a Ludendorffa. Zdrželi jste nás před Amienem, o čemž německý tisk nepsal jako o porážce, avšak všichni rozumné myslící nahlédli, že nemohlo jíti o rozhodující vítězství. Vyrovnaní bylo to jediné, čeho jsme se mohli nadíti po roztrpčených bojích. Porážka na Marň však nepřipouštěla těchto nadějí a po této poslední ráně nahlédli nejnižší vojn německý, že jest veta po nadvládě Německa. Víme, že jsme poraženi, a pochybují velmi, že by to mohli též nahlédnouti nezajatí Němci již nyní, jak zdrcující jest tato porážka. Veden byv eskortou nazpět, viděl jsem věci, v něž bych nikdy nevěřil: Tolik kolon, koní, lidí, tak ohromné množství dělostřelectva v porovnání s našimi ubohými kolonami a ony děti, jež chtějí vypadati jako „gardisti“. Máme ještě jisté množství dělostřelectva, však vy máte pět kanonů tam, kde u nás stojí nejvýše jeden. Schází nám střelivo, kdežto vy, jak se zdá, máte nevycerpateľné zásoby! Ne, Německo jest poraženo: čím dříve to uznáme, tím lépe pro nás!“

Dokumenty dokazují, že od června silně ubývaly náhrady mužstva, koňstva, materiálu a náčiní, a že zápolí nemohlo hradit těchto potřeb po nastalých přílišných ztrátách začátkem srpna pro celou frontu od moře až k Maase.*)

Pro nedostatek jest nuceno vrchní vojenské velení:

1. rozpustiti jednotlivé jednotky;
2. snížit počet baterií v některých plucích a praporech;
3. snížit počet děl jistých těžkých baterií.

Z novějšího dokumentu poznáváme, že mělo začátkem listopadu německé dělostřelectvo pouze:

2600 lehkých |
1605 těžkých | baterií.

Vrchní vojenské velení německé zrušilo od 15. července:

500 lehkých |
545 těžkých | baterií,

a snížilo těžké baterie ze čtyř děl na tři, a polní pluky dělostřelecké z devíti baterií na osm. Ale i s tím třeba počítati, že nebyly zbylé baterie úplny, neboť zanechaly buď materiál v našich rukou, nebo ztratily děla nepřátelskou neb vlastní palbou.**)

I úbytek děl, jež konala službu polní, lze odhadnouti asi na 7000 kusů. Zůstalo asi 9000 lehkých a 4500 těžkých děl. Bylo tedy zmenšeno německé dělostřelectvo v době od 15. července do 10. listopadu o celou třetinu své síly. Nejen množství, nýbrž i jakost materiálu silně klesla. Častých stížností na špatný materiál se mnoho nasbíralo při vyslýchání zajatých důstojníků a mužstva, zvláště v září a v říjnu. Hlavní příčinou byla nejen největší obtíž výroby čistě, vzdorné a náležité ocele, ale i značný úbytek surovin. Již r. 1916 nastal po bitvě na Sommě první největší nedostatek střeliva v německé armádě; všechna opatření pro rychlovýrobu střeliva umožnila (právě jako poměrný klid v zimě 1917/18), že nahromaděny byly ohromné spousty zásob střeliva; avšak již z jara 1918 nastala zase citlivá krise.

Ježto německé dělostřelectvo skorem plýtvá střelivem při útočných přípravách, předčila spotřeba střeliva v bitvě v Picardii všechny přípravy, a vrchní velení vydalo rozkazy, aby se zamezilo plýtvání a aby nahromadily se nové velmi veliké zásoby pro pozdější ofensivy. Koncem srpna byla s velikou šetrností předepsána spotřeba, neboť musila armáda německá po druhé bitvě na Marně zanechat ohromné zásoby mezi Aisnou a Marnou po velikém průlomu dne 15. července a po postupu dohodových vojsk na jih.

Od října stává se situace kritickou: Dělostřelectvo střílí málo, uzavírací palba jest odstraněna, protože s tím byly spojeny velké výlohy finanční, výroba

*) Rozkaz druhé armády ze dne 6. června: Armádní skupina korunního prince bavorského Ruprechta ohlašuje dne 1. června: „Protože není dodáván materiál poslední dobou, nastávají obtíže při doplňování těžkého dělostřeleckého materiálu. Proto upozorněte též dělostřelce na důležitou nutnost, šetřit materiál těžkých děl. U druhé armády ve čtrnácti dnech stalo se nepotřebnými 177 děl hlavně vlastní palbou; dílny nemohou materiál tak rychle spravit, aby tím zaručily pravidelné dodávání.“

Rozkaz téže skupiny ze dne 19. července zní: „Poslední dobou opět se zjistily ztráty děl vlastní palbou. Protože jest důležité, aby se šetřilo materiálem, nutno co nejpřísněji hleděti na správné dodržování předepsané nejvyšší rychlosti určené pro palbu.“

Telegram zasláný 25. jezdecké divisi dne 9. září: „Náhradu těžkých děl možno pouze v oněch případech požadovati, kde byla děla buď úplně zničena palbou nepřátelskou aneb se stala trvale nepotřebnými. Žádosti o náhradu za děla způsobila k správě zůstanou bezvýsledné, protože jest nyní nedostatek těžkého dělostřeleckého materiálu.“

**) Počet ukořistěných děl od 15. července do 10. listopadu pouze vojsky francouzskými a anglickými činí 4678 kusů (jistá část z nich byla učiněna nepotřebnou vlastní a nepřátelskou palbou). Rozkaz polního maršálka Ludendorffa uvádí ztráty způsobené naší palbou, a přesné sčítání udává, že bylo pouze palbou nepřátelskou zničeno 13% veškerého těžkého materiálu dělostřeleckého v jednom měsíci.

trpí, protože personál z továren byl zařazen do fronty; byla nařízena největší šetrnost, zvláště v upotřebení granátů časovaných.*)

Situace německého dělostřelectva dne 10. listopadu byla zkrátka tato: O třetinu bylo materiálu méně než 15. července; obtíže s náhradou a správami materiálu, úbytek obsluhujícího mužstva, nedostatek spřežení, nedostatečná výroba střeliva. Podobné poměry nastaly též u kulometů. Během zimy 1917-18 měl ještě každý prapor setninu těžkých kulometů a každá pěší setnina šest lehkých kulometů. Každá baterie měla dva kulometry. Celkem dalo se odhadnouti na západní frontě 15. července 95.000 kulometů, z nichž bylo 35.000 těžkých a 60.000 lehkých. Celkový úbytek všech byla čtvrtina. Týž zjev úpadku pozorujeme u letců, dopravních prostředků železničních a automobilových, spřežení, zásobování benzinem, krmiva atd.

Po třech a půl měsíce opětovných neúspěchů bylo tedy vojsko německé značně zeslabeno na lidech i materiálu, mravně skleslé a neschopno zotavení. Vrchní německé velení vidělo tento zbědovaný stav, jež považovalo za úplně nepolepsitelný, hledíc k neustálému vzrůstu amerických záloh, jichž se zamýšlelo použít ke stálému boji. Úvahou o vlastní situaci klesala mysl vojáků tím více, čím jasněji se nahlédlo do poměrů spojeneckých, a čím větší se vyvínovala činnost dělostřelectva a čím více se zmocňoval nepřítel převahy ve vzduchu svými letci. Nemohlo Němcům ujít i při nedostatečném zpravodajství a pokleslé službě průzkumné, že spojenci disponují zálohami stále přibývajících, toho času asi 80 novými divisemi.

3. Vyhlídky vrchního velení německého na volné manévrování.

Mělo vrchní velení německé možnost nahraditi neb vyrovnati manévrováním svou podúroveň na materiálu a početní síle svých armád?

Nemělo!

S tohoto stanoviska byla situace vojska německého ještě kritičtější, neboť ztratila začátkem listopadu úplně svou schopnost manévrování, a to proto, že:

1. jí scházely zálohy;
2. byly strategické transporty nemožny pro nepříznivou situaci v prostorech etapních.

Z toho, co dříve bylo již vyloženo, vychází najevo, že bylo 10. listopadu pouze ještě 17 divisí nepřátelských, které vrchní velení bylo nuceno zasaditi do boje proti nepřetržitým útokům spojeneckým, místo aby je, jak doufalo, znovu na zadní čáře uspořádalo. Rychlým ústupem byl by nepřítel ušel sice obemknutí, avšak byl by ztratil mnoho materiálu, který byl nahromaden v ohromných spoustách v prostorech etapních. Z ukořistěných rozkazů jde najevo, že vrchní velení německé k záchraně materiálu nařídilo, aby se ustupovalo stupňovitě: t. j. odřaděně od etapy k etapě (s kratšími nebo delšími přestávkami). Proto bylo nutností utkat se bojem, aby se jednak předešlo průlomům, jednak obemknutí, k čemuž dostala každá armáda a armádní skupina značnější zálohy. Následky toho byly:

1. že německá vojska byla pouhou tenkou čarou šikovou od Mosely až k moři;
2. že strategické zálohy vrchního velení německého se snížily na pětinu sil v červenci a byly by se mohly snad teprve po ústupu znovu zříditi.

*) Rozkaz armádní skupiny korunního prince Ruprechta bavorského, zasláný šesté jezdecké divisi (opěšelé) dne 1. října, telegraficky sdělený čtvrtou armádou: „Pro nynější velké obtíže s dopravou střeliva polních děl a houfnic doporučuje se používatí výhradně granátů se zeleným a modrým křížem (plynové granáty) na místo časovaných.“

Rozkaz šesté bavorské jezdecké divise dne 26. září: „Lehkého polního houfnicového a 10 cm dělového střeliva jest dovoleno užívatí pouze při útoku!“

Dne 10. listopadu nebyl však dávno skončen ústup, neboť nebylo ještě ani dosaženo prvního cíle (toku Maasy od Mézièresu k Namuru a severně od čáry Brusel-Antwerpy).

Nesporně bylo vrchní velení německé pro delší čas neschopno sbíratí značnější strategické zálohy bez zeslabení fronty, aby tím současně nezvýšilo již hrozícího nebezpečí průlomu. I za předpokladu nových útoků v Lotrinsku, zůstane nerozluštěna otázka, zdali by bylo vrchní velení německé mohlo sobě opatřit zálohy z ustupujících vojsk, a zda by tyto byly mohly v čas býti přeloženy do nových operačních prostorů. Takové transporty možno provést pouze dráhou neb nákladními automobily. V jakém stavu však byla železniční síť, již disponovalo vrchní velení německé ku provedení strategických transportů?

Dne 15. července byla železniční síť velmi objemná a důkladná, neboť pojímala na frontě od Oisy až k moři tři předsunuté rochády (bočně spojovací dráhy, rovnoběžné s frontou); disponoval jí korunní princ bavorský:

1. Lille-Douai-Saint Quentin;
2. Courtrai-Orchies-Le Chateau-Guise-Laon;
3. Gent-Grammont-Ath-Mons-Maubeuge-Aulnoye.

Na frontě Oise-Meuse disponoval německý korunní princ dvěma předsunutými rohády:

1. Laon-Asfeld-Le Chatelet-Vouziers;
2. Laon-Liart-Amagne-Vouziers.

Za těmito předsunutými rohády ležely čtyři rohády k dispozici velkého hlavního stanu:

1. Valenciennes-Mézières-Hirson-Longuyon-Mety-Strassburg;

2.

Maubeuge-Charleroi a Valenciennes- Mons-Charleroi	Namur, Arlon, Luxemburg, Diedenhofen, Saarbrücken, Strassburg.
---	---

3.

Courtrai-Sotteghem aneb Tornai-Ath	Brusel, Louvain, Lutych, Verviers, Kolín n. Rýnem, Koblenz (Mohuč, Strassburg) aneb (Trevír a Diedenhofen);
--	---

4. Gent - Antwerpy - Mecheln-Tongern - Visé-Cáchy - Mnichov - Gladbach-Düsseldorf, potom na pravém břehu Rýna trať železniční směrem Rastatt-Freiburg.

Dne 11. listopadu pozbyli tři předsunutých rochád a jedné náležející velkému hlavnímu stanu. Obě křídla německé fronty byla spojena již jen třemi rohádami, čímž se silně omezily vyhlídky na manévrování, a byla zredukována jízda na zbývající zadní rohády.

Dne 15. července byla čára Gent-Renaix-Peruwels a francouzsko-belgická hranice až k Longuyonu, nejzadnější hranicí etapní, nyní však byla tato ústupem vojsk posunuta až na východní hranice Belgie a Luxemburska.

Uvážíme-li, že čtyři německé armády (asi 70 divisí) se stáhly zpět severně od Sambry a Meusy belgickým územím a že bylo třeba dopravit na východ veškerý materiál a celé zásobování etapních prostorů těchto čtyř armád, dále veškeré ve vojenském gouvěrnementu belgickém (hlavně v pásmu Maubeuge-Mons-Namur) ležící dělostřelecké a zákopnické parky, stavební a zbrojní dílny i dílny pro opravy, všechny zdravotnické ústavy, zraněné a nemocné (mezi nimi nesmírné množství chřipkou onemocnělých), konečně ohromné spousty železničního normálního a úzkokolejného materiálu, pak lze si učiniti představu o přeplnění belgické sítě železniční, hlavně na čarách k Lutychu a Cáchám (Aix-La Chapelle), kdež se sbíhaly tři belgické čáry dopravní:

1. Antverpy-Hasselt-Tongern-Visé-Cáchy ;
2. Gent-Tournai-Brusel-Mecheln-Louvain-Lutych ;
3.

Maubeuge	}	Namur-Lutych.
Hirson		

Nyní stačí přirovnati ony tři shora uvedené rochády s těmito třemi dopravními čarami, aby vyšlo najevo, že se vzájemně kryjí aneb že jsou alespoň společné po dlouhých tratích.

Přetížení železniční sítě bylo velkou překážkou německému vrchnímu velení ve volném pohybu, a nesmírnou přítěží, jež vedla až k ochrnutí týlu armády německé. Nepřítel byl nucen zřici se v měsíci říjnu své dřívější strategické výměny obou front moře-Oise a Maasa-Svýcarsko, jež bývala dříve povšechným pravidlem a pro něho největší výhodou, neboť po ní prošly transporty :

19 divisí	v měsíci	květnu,
14 "	"	červnu,
12 "	"	červenci,
24 "	"	srpnu až do 1. října, zatím co

pouze pět divisí bylo dopraveno od 2. října do 8. listopadu. Shledáváme tedy, že dráhy, které měly nejdůležitější úlohu strategickou v rukou nepřátelských, nyní v rozhodujícím okamžiku selhaly úplně.

Nákladních automobilů bylo po vyklizení Belgie ještě více využito nežli železniční tratě. Na kratší vzdálenosti převážely v kritických okamžicích lokální zálohy, zvláště při útoku v Lotrinsku, ale nevystačily naprosto při převážení značných sil z belgické fronty k nové frontě operační. Jest tedy úplně jasno, že vrchní velení německé bylo v předvečer příměří neschopno manévrovat, takže spojenecký útok v Lotrinsku byl by narazil pouze na méně cenné divise prvé čáry anebo na divise armádní skupiny právě z boje stažené a byl by usnadnil postup podél pravého břehu Maasy a přispěl ke katastrofě v kraji Méziérském.

4. Jak se poměry utvářely pro ústup na východní hranici belgickou.

Za jakých poměrů byla by armáda německá ustoupila za německé hranice jest velmi důležitó přezkoumati, pro případ, že by tím byla chtěla ujiti stálému nátlaku spojeneckých vojsk.

Armádní skupiny Gallwitzovy a vévody Württenberského se tato otázka netýká, neboť měly jejich divise dosti místa dosáhnouti Rýnu v prostoru mezi Metami a Švýcarskem. Jinak se to má však s armádními skupinami obou korunních princů. Dne 10. listopadu ustoupilo levé křídlo korunního prince Viléma (I. armáda) na východní břeh Maasy podél fronty Mohon-Fumay. Severně od ní stálo šest jiných armád v belgickém kraji mezi Fumayem a hranicí holandskou ve frontě Zelzaete-Gent-Sotteghem-Grammont — východně od města Mons-Beaumont-Chimay. Tedy od jihu k severu :

Korunní princ německý :

VII.	}	armáda	{	41 divisí ve frontě Fumay-Beaumont (60 km);
XVIII.				

Korunní princ

bavorský :	II.	}	armáda	{	68 divisí ve frontě Beaumont-holandská hranice (120 km).
	XVII.				
	VI.				
	IV.				

S přibližnou pravděpodobností lze předpokládati, že měly první dvě armády překročiti Maasu na frontě Fumay-Namur (což by bylo bývalo vylou-

čeno) a holandskou hranici (severně od Visé) ve frontě 75 km. Z toho je vidno, že by se byl prostor ústupu pro čtyři armády korunního prince bavorského zmenšil ze 100 km na 75 km, t. j. o dvě pětiny svého échiquièru; ústupné čáry těchto čtyř armád uzavíraly skoro pravý úhel s armádami pravého křídla německého korunního prince, neboť se tyto armády musily vyhýbat na jih vyčnívajícímu cípu holandského kraje Limburského. Vrchní velení německé musilo zúžit šířku pásma každé ustupující armády, aby se staly rovnoběžnými jejich směry ústupu. Ježto byla šířka pásem šesti armád 75 km, zbylo každé armádě pouze pásmo asi po 12 km. Mělo tedy zpět prouditi 130 divisí a množství různých svazů jedinou úzkou skulinou sedmdesáti pěti km a sotva nalezla každá armáda tři neb čtyři k pochodu způsobilé silnice v těžkém terénu ardenském a pohoří Eipelském. Na každé silnici byly by se pohybovaly dvě až tři divise a lze si představit ohromný nával, jenž by jednak nastal pod nátlakem spojenců, jednak při přechodu přes Maasu mezi Namurem a Viséem.*)

Při nejdovedněji provedeném ústupu byla by německá vojska zanechala mezi Namurem a Lutychem značný materiál a mnoho zajatců v našich rukách. Co by se bylo potom stalo, kdyby byl působil tlak Američanů v krajně montmédské, kde by jich nebyly zdržely ani nepřekonatelné překážky, ani vybudované posice, a kdyby bylo došlo k útokům směrem na Arlon, zatím co by byly dosáhly francouzsko-americké útoky východně od Met břehů Saary?

Ústupná čára levého křídla německého korunního prince byla by bývala zatlačena a ústupné pásmo korunního prince bavorského bylo by bývalo zúženo ještě více. Plným oprávněním lze tvrditi, že pokračování v boji bylo by bývalo učinilo pochybným odvedení vojsk z Belgie, že vrchnímu velení německému nebylo by bývalo možno pokračovati v bitvě zároveň s ústupem započatým a konečně bylo by bývalo vrchní velení upoutáno novou bitvou v Lotrinsku. Zkrátka, vrchní velení, jsouc si vědomo neodvratné zkázy, prosilo o příměří.

5. Situace ve vnitrozemí německém.

Mezitím, co vojska německá ustupovala před ustavičnými útoky spojeneckými, strach před vpádem do území německého ve všech srdcích se vzrůchal. — Německo se neprobouzelo. Celá země poddala se úplně svému osudu. Národ vytrpěl tuze mnoho ve více než čtyřech letech, a síly jeho byly tak vyčerpány, že nebylo mu lze souhlasiti s dalšími obětmi. Lid žil již od posledního sousta. Zámožné třídy a selský stav unikly sice šťastně nouzi a nedostatečné výživě, dělníci však a třída občanská, zvláště ve velkých městech a průmyslových krajích, prodělali trvalé strádání a velmi se obávali budoucnosti. Nejen že scházely pokrmy, ale i nejnnutnější věci. Teplého oděvu a obuvi nikde nebylo. Všecko hmotné strádání účinkovalo na náladu lidu německého. Většina obyvatelstva stala se zpočátku úplně lhostejnou a to až k tupé oddanosti, brzy však nastala u něho neukojená touha po míru, i žádala usilovně skončení útrap a odřikání již nesnesitelného. Tak se změnila nálada lidu, takovou ji shledáváme místo někdejšího hrdého nadšení, vyvolaného úspěchy v prvních měsících r. 1918, které bylo dovedně podporováno vládou

*) Z obtíží, jež německá vojska byla nucena překonat při ústupu přes Rýn mezi 11. listopadem a 5. prosincem, můžeme si učiniti představu o poměrech, za jakých by se byl stal ústup, kdyby bylo došlo k dalšímu boji a k ústupu po spojeneckém tlaku. Od 16. listopadu zaslali velitelé armády svým podřízeným svazům nejnnutnější rozkazy, aby udržovaly při ústupu železnou kázeň. Neuposlechnou-li vojska přesné rozkazy, stane se zkáza nevyhnutelnou. Sedmnáctá armáda měla pouze jedinou silnici pro sebe při přecházení pustého horstva „Vysoká Věnn“, na níž pohybovalo se 22 pěších divisí za sebou. (Rozkaz vrchního velitele sedmnácté armády.)

i všenněmeckým tiskem. Veliké množství mužstva rozšiřovalo ve vnitrozemí letáky, v nichž požadovalo mír za každou cenu a protiválečná propaganda, ve vnitrozemí obratně řízená, zapouštěla kořeny do příznivě připravené půdy a nesla plody. Vláda a vojenské kruhy se cítily nanejvýše podrážděny a uraženy mocí zbraně, již samy dříve užívaly a kterou nyní vyhlášovaly za nepoctivou a nečestnou.

Demoralisace byla proto tím větší, poněvadž byla připravována a udržována po delší dobu; občanstvo se nestaralo o statistiky generálního štábu, nýbrž stačila mu skutečnost, již se dopídilo z uveřejněných listin zajatců, a ukořistěného materiálu, jež dohoda oznamovala a o jejíž pravdivosti již nepochyboval nikdo. Nejzávažnějším důkazem pro veliký neúspěch ve třech a půl měsících byly dokázané ztráty 360.000 zajatců a 6.500 ukořistěných děl, a tento neúspěch byl neklamným proroctvím o osudu budoucích bitev, k nimž ovšem již nedošlo. Náhlé zhroucení Bulharska v září a Rakouska v říjnu zanechalo osamocené Německo celému světu nepřátel. Německo nabylo jasného přesvědčení, že prohrálo neodvolatelně. Tisk odhodlal se žádati o příměří a mír, neboť vláda mu tento úkol přenechala, aby připravil veřejné mínění na neodvratné oběti, jež se rozhodla přinést. Německo bylo vlastně v listopadu 1918 v téže situaci, jako Francie roku 1814: Nepřetržité oběti dlouhotrvající války vzbudily horoucí touhu po míru a po návratu dřívějšího normálního života. Věrní jednotlivci, hlavně z kruhů důstojnictva pruského, mluvili ještě o dalších bojích a o vítězství. Hlas jejich však nenašel ozvěny!

Kdyby se bylo vrchní německé velení pokoušelo vésti další boj až do krajnosti, nebylo by našlo za sebou ani lidu ani svých vůdců!

Doslov.

Vrchní velení německé disponovalo již jen vojskem zeslabeným a vyčerpaným osmiměsíčním bojem, trpícím nedostatkem klidu, vidělo úbytek děl a střeliva všeho druhu, nahlédlo svou bezmocnost vůči novým útokům, zvláště ohrožením ústupu přes Maasu, a vidělo, že síly národa ve vnitrozemí jsou vyčerpaný. Tím nabylo pevného přesvědčení, že další, třeba velmi malý neúspěch má v zápětí úplnou vojenskou porážku! Chtějíc předejiti této jisté katastrofě a vzbuditi doma uklidňující dojem, že vede zdánlivě neporušená vojska domů a aby mohlo býti prohlášeno, že německé vojsko nikdy nebylo poraženo, přispíšilo si vrchní vojenské velení německé prositi o příměří i za nejkrutších podmínek.

Budiž zde dovoleno toto přirovnání, jež se úplně shoduje podle našeho názoru se situací vojska německého dne 10. listopadu 1918.

Někdy se vyskytují případy v zápase pěstním, že jeden z obou soupeřů jest nesporně v situaci úplné porážky, a že manager mu chce ušetřiti ostudu „Knock-outs-u“ (t. j. úplné donucené porážky) a hodí svému zápasníku houbu namočenou ve vodě na znamení, že se má vzdáti. To stává se tehdy, když pozoruje, že porážka jeho po tuhém a dlouhém zápase je neodvratná a že by nastalo pro vynikajícího profesionálního boxera potupné „Knock-outs“ (t. j. pád na zemi a omráčení), tedy úplně donucená rozhodující porážka. Zápasník uchopí houbu, jež mu byla hozena do okruhu zápasního, občerství se jí a tím naznačí, že se vzdává a jest prohlášen za poraženého.

Analogii vidíme v osudu Německa, neboť jakmile vláda německá podepsala dne 11. listopadu 1918 příměří, přiznala se tím, že její armády jsou docela neschopny dalšího boje! Toho dne vzdalo se Německo skutečně!

Všechna práva nám přiznalo, jež přísluší vítězi!

Dodatky:

Dodatek č. 1.

Počet a cena německých sil dispozičních od 15. července do 10. listopadu 1918.

(Viz přiložený diagram.)

Dodatek č. 2.

Výtahy z dokumentů týkajících se kázně a nálady ve vojsku německém.

(V létě a na podzim 1918.)

Následující výňatky z dokumentů podávají jasný obraz o uvolněné kázní a o náladě ve vojsku německém roku 1918.

K á z e ň.

Styk mezi mladými důstojníky a důstojnickými zástupci.

Tajný rozkaz ministra války ze dne 22. června 1918 zní: „..... Chování mnohých mladých důstojníků vůči šikovatelům-poručíkům není takové, jaké býti má. I když se někteří šikovatelé-poručíci špatně drželi, nesmí se mladí důstojníci cítiti oprávněni, pohrdat mnohými, tak statečnými a s vyznamenáním sloužícími šikovateli-poručníky. Mladým důstojníkům se doporučuje, vystupovati velmi zdvořile.....“

Podepsán generál Stein.

Bratrství mezi pěšáky a dělostřelci v boji.

Rozkaz druhé gardové divise ze dne 27. srpna 1918 zní:

„..... Několik pěších rot překročilo stanoviště dělostřelecká aniž poskytlly pomoci od nich žádané. Všichni dělostřelci důstojníci jsou oprávněni, zjistiti číslo pluku a jména vůdců každého oddílu vojska, jenž se zdráhá podporovati dělostřelectvo, a jsou povinni hlásiti to ihned svým představeným.....!“

Rozkaz třicátéosmé pěší divise ze dne 8. září 1918:

„..... Při přehlídce některých oddílů na odpočinku jsoucích bylo nápadno panu generálovi, že se nevykonává vojenský pozdrav správně. To svědčí o uvolněné kázní. Všechny prostředky budiž tato bezohledně udržována. Zprávy o krádežích dokazují, jak kázeň v různých oddílech poklesla.“

Uvolnění kázně v jednotlivých případech.

Rozkaz druhé pěší záložní divise ze dne 15. srpna 1918 zní:

„..... Ve čtrnácti dnech bylo hlášeno, že jest nepřítomno deset mužů a jeden poddůstojník, což zavinuje nedostatečný dozor nad podřízenými.“

Podepsán generál Petersdorf.

Rozkaz deváté armády ze dne 22. října 1918 zní:

„..... Počet „zalezlíků“ (Drückeberger), prohánějících se v prostoru etapním značně stoupá; jízda nechť ihned provede patřičné uzavření prostoru.....“

Přísně tajný rozkaz ze dne 23. srpna 1918 obsahuje toto:

„..... Třeba zavést nejprísnější opatření, aby se zamezilo samovolnému vzdalování od pochodového proudu. To se totiž přihodilo u sedmé armády; různí lidé použili pochodů k tomu, aby opustili své oddíly.....“

Podepsán generál v. Holzmann.

Rozkaz páté pěší divise ze dne 8. září 1918 sděluje:

„..... Dvě stě mužů, náležejících k divisi, překročilo křižovatku silnic jižně od města Lavale dne 7. září mezi šestou hodinou ranní a šestou hodinou večerní, to postačí, aby se tím poukázalo na vážnost doby a naší situace“

Podepsán generál v. Jackow.

Denní rozkaz pěšího pluku č. 51 (jedenácté divise) ze dne 21. srpna 1918 obsahuje: „Od začátku roku stala se 104 sběhnutí a porušení subordinační v naší divisi. Jest to svědectvím pokleslosti vojenského citu pro povinnost u mužstva. Neosvědčilo se zmírnění trestů za sběhnutí a odepření poslušnosti. Proto se zavedlo utvoření trestních rot, v nichž se konati budou zvláštní těžké práce a to hlavně ty, při nichž jsou vojáci vysazeni nepřátelské palbě (zařizování překážek drátěných, doprava střeliva atd.) Pátrá se cestou vyšetřovací po lidech, kteří podněcují mužstvo poblíže nádraží k sběhnutí.“

Kázeň v domovině. Spiknutí.

Vojínům náhradních praporů druhého pluku pěších myslivců byly vráceny pušky (avšak bez patron) za železniční dopravy na frontu; mnohým však se zdařilo uschovati patrony a ti zahájili palbu na nádraží určené pro náklady; při přehlídce scházeli 53 mužů a 25 mužů uprchlo za jízdy.

Dne 11. srpna náhradní kolona, určená pro frontu, spikla se na nádraží v Neussu (osmého zastupujícího velitelství), takže vlak mohl odejeti teprve druhého dne. Začátkem června se spikl náhradní oddíl určený pro tělesný pluk alpského sboru při odjezdu z Mnichova, použil zbraně, při čemž byl i velitel praporu těžce zraněn.

Rozsudek válečného soudu v Graudenzu svědčí o spiknutí druhého náhradního praporu pěšího pluku č. 5: „..... K náhradě určené mužstvo bylo shromážděno na dvoře kasárenském. Šikovatel-poručík, jenž dostal rozkaz, aby odvedl oddíl na nádraží, velel k odchodu. Mužstvo však, dokonce i poddůstojníci, vypověděli poslušnost, křičíce jednohlasně: Nepůjdeme na frontu!“

Rozsudek mluví o dalším případě, který se stal (taktéž v Graudenzu) téhož dne, při náhradním praporu pěšího pluku č. 129.

Spiknutí gardového tělesného pluku.

Dopis z Berlína ze dne 25. června 1918.

Tělesný pluk gardový se vzpíral jíti na frontu. Bylo třeba z okolních posádek zavolat vojsko s nasazenými bodly, které přinutilo tento pluk, k poslušnosti.

Kázeň mužstva při transportech.

Rozkaz, podepsaný generálem Steinem, vydaný ministerstvem války dne 22. července, má tento obsah:

Výtrznosti značně přibývá přes všechna opatření. Jest nutno proti nim postupovati co nejpřísněji! Mužstvo neposlouchá ani pokynů ani rozkazů a došlo i k tomu, že ohrožovalo ano i znásilňovalo své představené. Aby se zabránilo takovým případům, uvádějí se v platnost tato opatření:

1. Poddůstojníci a mužstvo instrukčního tábořiště pro dopravu určení zůstanou až do odjezdu pod dozorem a podléhají přísné kázní.

5. Dozor nad kolonami bude mít větší počet důstojníků a vybraného mužstva.

8. Ani jediný voják nesmí mít u sebe patron.

11. Zesílené stráže budou postaveny vždy v zásobárnách a na nádražích, kde jest postaráno o delší zastávky. Podezřelé kolony se ohlásí předem a včas velitelem kolony.

13. Rychlé a rázné zakročení při prvním pokuse vypovězení poslušnosti bude náležitě účinkovati na podřízené mužstvo.

16. Nutno se vynasnažiti, aby mužstvo nikdy nepozorovalo, že je bez dozoru; v případě nutnosti bude zlomen každý odpor pomocí zbraní!

Rozkaz ministerstva války ze dne 15. srpna zní takto:

„..... V případě veřejné vzpoury při vojenských transportech nutno, aby se dala patřičná napomenutí, načež podle potřeby ihned použije se zbraně.....!“

Kázeň v prostoru etapním.

Výtah z deníku důstojníka gardového dělostřeleckého pluku:

Dne 23. října 1918: „..... Odkud přicházejí ony sedé zástupy, když jest dávno již zastavena dovolená? Toť jsou samí „zalezlíci“ (Drückeberger), kteří vždy hledají svůj pluk s jedinou snahou a přáním, aby ho nikdy nenalezli! Kde jest naše čacká armáda z roku 1917? Vojíní říkají o Hindenburgovi: „Vyšel na východě, zapadne na západě!“, a provázejí výrok ten všeobecným jízlivým výsměchem.....“

O náladě.

Rozkaz, který jest podepsán generálem Marwitzem, velitelem druhé armády, ze dne 25. srpna 1918, zní takto:

„..... Pověsti, které odchylují se od pravdy a které se roztrušují za frontou, přesahují vše, co lze si jen představit: Mužstvo tvrdí, že jsou všude zástupy tanků, jezdeckto v ohromných masách atd.....“

Rozkaz, jež podepsal Ludendorff, sděluje dne 3. srpna 1918 generálnímu hlavnímu stanu: „..... Stížností na dovolence z vnitrozemí stále přibývá. Dovolenci vypovídají přímo velezrádně a jsou neposlušní, což vzbuzuje velmi povážlivý dojem o smýšlení v domovině.“

Úmyslná otrava plynem.

Rozkaz, podepsaný Waldersee-em, vydaný jedenácté záložní divisi ze dne 11. září 1918, jest tohoto obsahu:

„..... Mezi 21. a 31. srpnem 1918 bylo 215 případů otrávení plynem. Převládá domněnka, že mužstvo úmyslně polykalo plyn, aby se takto vymaňilo ze své služby.....!“

Dodatek č. 3.

Příčiny porážky německé podle časopisu „Vorwärts“.

Německý publicista Adolf Körner uveřejnil v oficiálním, nyní vládním časopise „Vorwärts“ dne 23. března 1919 článek nadepsaný „Chybné datum“, v němž se vyslovuje přímo proti názorům generála Ludendorffa o příčinách německé porážky.

„..... Začátek rozkladu a zkázy německé datuje generál Ludendorff dnem 8. srpnem 1918, kdy selhalo několik divisí německých při útoku anglicko-francouzském východně od Amiensu, o čemž měl Ludendorff po svém návratu do Německa se zástupcem německého tisku první svůj interview.

Téhož předpokladu užívá generál-plukovník von Böhm ve svém protestu, jež uveřejnil v orgánu „Post“ proti pruskému ministrovi války. Také více článků, zaslaných důstojníky a příslušníky armádními do konservativních novin, pracuje tímto směrem.

Proti tomuto vyvrácení skutečnosti nutno v zájmu pravdy již v začátcích co nejenergičtěji protestovati, aby se konservativní straně zamezilo rozšiřování překroucených pověstí!

Začátek zkázy na západě nedatuje se teprve od porážky srpnové východně od Amiensu, nýbrž jistě již od porážky červencové na obou stranách Remeše!

Neúspěchem v Champagni a porážkou mezi Aisnou a Marnou podařilo se nepříteli způsobiti těžké ztráty, a třetím nápirem koncem května bylo dobyto celého oblouku Marnského. Tím nabylo nepřátelské velení zcela vrchu nad naším velením. Ale porážka tato ukázala se naprostou porážkou vrchního velení německého, za jakouž ji pokládají i dějiny válečné, poněvadž výpočet záloh u vrchního velení německého ukázal se úplně klamným; to byla porážka jeho služby průzkumné a vyzvědačské!

Tato porážka červencová neznamenalala pouze obrat v operativním postupu, nýbrž způsobila i největší psychologickou poruchu v západním vojsku. Když se nejen nezdařila již po čtvrté (5. července), nýbrž zjedнала dokonce i největší úspěchy nepříteli (18. července), zhroutily se všechny naděje vojinů ve vítězství Ludendorffovo i v jeho mír !“

Shrme-li vše, vidíme tedy, že porážka na západě počala se porážkou na obou stranách Remeše a byla rozhodující porážkou nejvyššího velení německého. Rozbitím všech nadějí v mír a ve vítězství počalo se i mravní kolísání celé západní fronty!

Dodatek č. 4.

Dopis polního maršálka Hindenburga tehdejšímu říšskému kancléři Maxovi, princí bádenskému.

V Berlíně, dne 3. října 1918.

Panu říšskému kancléři!

Nejvyšší velení vojenské setrvá na svém požadavku, který učinilo v neděli, dne 29. září, aby se totiž okamžitě nabídl mír našim nepřátelům. Rozbitím fronty makedonské a odtud zeslabením naší západní fronty, zvláště pokud se týká záloh, nastala nemožnost, aby se doplnily ohromné ztráty způsobené nám v posledních bitvách a podle lidského úsudku není vyhlídky, že by byl nepříteli mír vnucen.

Nepřítel sám naproti tomu přivádí stále nové a svěží zálohy do bitvy. Ještě stojí pevně semknuté vojsko německé, odrážejíc vítězné všechny útoky! Ale situace se denně přiostruje a může donutiti nejvyšší velení k rozhodnutí dalekosáhlým!

Za těchto okolností jest radno, aby byl boj přerušen, aby se předešlo a ušetřilo národu německému a jeho spojencům zbytečných obětí. Každý promeškaný den stojí tisíce životů našich statečných vojinů!

v. Hindenburg, generál-polní podmaršálek.

Dodatek č. 5.

Ústup německého vojska po příměří (podle zprávy v časopise „Militär-Wochenblatt“).

Dne 20. března 1919 byl v časopise „Militär-Wochenblatt“ uveřejněn článek pod názvem „Vedení německé armády nazpět“. Článek, patrně oficiálního původu, měl vysvětliti podle názoru pisatelova, s jak velkými obtížemi bylo nuceno nejvyšší vojenské velení stáhnouti v den po příměří svá vojska za Rýn.

V článku se přiznává zcela otevřeně, že nejvyšší velení dne 11. listopadu 1918 jediné nejspěšnějším podepsáním smlouvy o příměří uniklo největší katastrofě světových dějin!

V následujícím výtahu nacházejí se potvrzení tohoto:

Po mnoha měsících stojí v nejtužším obranném boji skoro celá naše západní fronta proti nepřátelům, kteří útočí stále s bezpříkladnou houževnatostí.

Ač bylo nutno za roztrpčeného boje vzít částečně nazpět západní frontu, přec nebyla tato ještě dosud nikde proražena a to zásluhou neskonale obětavosti vojska a jeho vedení. Dne 11. listopadu byly armádní skupiny korunního prince německého a korunního prince Rupprechta, t. j. hlavní části celého západního vojska, v ústupu, aby na rozkaz nejvyššího velení zaujaly a obsadily posice Antwerpy-Maasa, aby tak ušetřily svých sil. Všechny armády byly po dlouhotrvajících tuhých bojích nuceny upustiti od svého velmi uspořádaného systému posičního zásobování a ubytování; velikými útrapami, které nastaly, bylo vojsko velmi znaveno a zmoženo až do krajnosti!

Nejen četné formace armádní, jsouce bez spřežení, nebyly pohybu schopny, ale i ostatním vojskům, schopným pochodu, zbývala jen nepatrná část koňstva. Vojsko samo odvyklo již delším pochodem a koňstvo, které neustálými ztrátami trpělo, bylo ve zbědovaném stavu, zvláště na ústupu do posice Antwerpy-Maasa.

Obuv a oděv scházejí všude. Zimního kování pro koně a zimních ozubů nebylo. Denně mohlo však nastati nejnepříznivější počasí.

Hlavní síla bojových vojsk byla seskupena ve hlavní frontové prostře dlouhé asi 20—30 km. Vzpoury, sběhnutí, drancování a trestné přehmaty se množily a jen s nejkrajnějším napětím všech sil bylo lze udržeti hospodářská a zásobovací zařízení. Podmínkou obranné bitvy, do poslední chvíle vedené, bylo soustředění vojsk v poměrně malém prostoru, na př. skupina vojsk (armádní skupina A) skládala se z 61 divisí, kromě 35 polních dělostřeleckých pluků, 66 praporů pevnostního dělostřelectva se spřežením, 69 týchž praporů, ale bez zpřežení, 21 baterií děl pro pěchotu, 68 zákopnických (ženiijních) setnin, 9 praporů vrhačů min a plynu, 46 oddílů sborového a divisního voza-tajstva, 61 skladůž rekrutních, 550 kolon koňských a automobilových, úhrnem tedy se odhadovala skupina na jeden a čtvrt milionu lidí a skoro na půl milionu koní. Uvésti jen pravidelně v pohyb tyto ohromné spousty a je řádně na pochodu zásobiti, bylo by již za normálních poměrů znamenitým výkonem. V nastalých poměrech byl však zde úkol nesmírně ztížen technickými obtížemi na ústupu při udělování a sprostředkování rozkazů.

Pro disponování vyšších velitelství tvořily pak velice nespolehlivý a nejasný podklad zjevy, jako: velmi obtížná železniční situace, nesmírné zatížení všech komunikací, nedostatek času k provedení přípravných opatření, překotný ústup, rozběhnutí mnohých formací pekařských zaviněné revoluci, vydrancování zásobovacích vlaků a skladůž jak v prostoru etapním, tak i v domovině, částečné vypovězení poslušnosti a stávkování dělníků skladůž-ních, což vše způsobilo nejasné a zmatené poměry. K tomu ještě zasahovaly odborně neznalé vojenské rady do pravomoci velitelství a skřížily často buď z nepochopení neb ze zlomyslnosti úmysly vojenských úřadů i velitelství, čímž řádné zásobování vojska bylo ohrožováno. Včasná opatření zásobovací trpěla stále úbytkem, ba přímo nedostatkem nákladních automobilů, jenž při špatných železničních poměrech byl tím citelnější.

Skoro všechna hlavní obvaziště, polní i válečné lazarety byly značně přeplněny vojíny, kteří byli raněni neb kteří onemocněli za těžkých bojů až do uzavření příměří.

Bylo nutno na místě zanechat veškeré ženiijní (zákopnické) náradí, veliké muniční a vyživovací zásoby, velkolepá zařízení v týlu, skladiště i dílny, značný železniční a válečný materiál. Veškeré zásobárny, oděvny a skladiště následkem překotného vyklizení byly vydrancovány částečně rozprchlými vojíny, většinou však obyvatelstvem. Žtráty koňstva byly úžasně veliké; nelze jich toho času přibližně zjistiti; jistě však přesahují cenu mnoha miliard. Po prvé pocítilo vojsko německé na sobě po těžkém čtyř a púletém zápolení národů úcinek starého přísloví: „Vae victis“.

Pod širým nebem nocovalo průměrně asi padesát procent vojska a koňstva. Silnice byly ve špatném stavu, v horském terénu a působily veliké obtíže především přetíženým koním a nákladním automobilům.

Největší tíhu dopravy přirozeně nesly dráhy. Bylo třeba upustiti od plánů, využívat dráhy co nejvíce, poněvadž byly schopny, aby vyhověly pouze z nouze, jako: k dopravě raněných a nemocných, k odesílání nepohyblivých formací a k přivezení nejnútnejších vlaků se zásobami pro vojsko.

Teprve když dorazila přední vojska východně od obsazeného území a etapních prostorů v Alsasko-Lotrinsku, bylo možno pomyslet na plánovitě provádění dopravy, s níž se započalo dnem 18. listopadu 1918. Teprve od 25. listopadu dala se pak prováděti doprava s větší pravidelností.

V. J. HAUNER:

Vojevůdce Ludendorff.

I. Úvod.

Paměti generála Ludendorffa*) jsou první povšechnou knihou o válce od osoby autoritativní, jež píše o věcech, „quorum pars magna fuit“. Nejsou pouze vojenskou historií let 1914—18, nýbrž dějinami všeho, co Ludendorff ve válce udělal; politika a organisace obsazených území hraje v nich téměř stejnou úlohu, jako strategie a taktika. Vidíme v nich autora jako železného generála, jenž dovede vtisknouti celému okolí svůj ráz, ale pozorujeme v nich také velkolepého organisátora, jenž stará se o všecko, co může prospěti vítězství, v něž bez nejmenších pochybností věří. Jako charakter Ludendorff ukazuje se nám býti mužem upřímným, poctivým a loyálním, arcíť při tom také tvrdým a pyšným. Věří ve výborné vlastnosti německého vojáka i důstojníka, zejména v naprostou převahu německého vedení nad jinými. Jeho inteligence je však omezena; je příliš vojákem a málo člověkem pozorujícím svoje okolí a přemýšlejícím o událostech, jež nemohou mu nebiti do očí. Není dobrý psycholog, nerozumí úkazům, které objevují se u německého národa po 2—3 letech vojny, protahující se do neurčita; ač podle svého vlastního doznání zabýval se mnoho dějinami, nenaučil se z nich ničemu, co by mu bylo prospělo, aby posoudil kriticky rozdíl, který od počátku se jevil mezi nadšením a vytrvalostí německou a obětavostí a houževnatostí členů Dohody; vidí rozdíly, ale nerozumí jim a špatně si je vykládá. Přes to, že ustavičně mobilisuje morální síly svého národa, nechápe, že nepřítelova morálka byla o to lepší, oč lepší a poctivější byla jeho pře; vytýká vládě, že nedovedla národa nadchnouti ke konečným obětím, ale zapomíná, že národ, který byl kritičtější než on, ztratil důvěru k vládě, jež mu slibovala po leta něco, co se nikdy nesplnilo a splniti nemohlo. Nelze mu míti za zlé, že jako voják posuzuje válku jen vojensky a vidí všecko s vojenské perspektivy, ale nelze mu pro prominouti, že ani vojenských věcí neposuzuje správně a že vojenské vady zří pouze u svých spojenců a odpůrců, ne také ve vlastním okolí. Neboť podle něho všecko veliké, dobré a správné, co mocnosti ústřední vykonaly, vykonaly zásluhou Německa; všecky chyby pak, jichž se dopustily, dopustily se vinou Rakousko-Uherska, Turecka nebo Bulharska. A i tam, kde německá armáda, německý národ na konec selhaly, nebylo prý to vinou jejich, nýbrž vinou cizí, dábské propagandy, jež otrávil srdce poctivého, loyálního německého lidu.

Ale není zde mým úkolem posuzovat generála Ludendorffa jako člověka a státníka, chci o něm mluvití toliko jako o vojevůdci. A tu sluší předeslati

*) Erich Ludendorff: Meine Kriegserinnerungen. Berlin, Mittler & Sohn. 1919.